

Masarykova univerzita
Ekonomicko-správní fakulta
Studijní obor: Hospodářská politika

FRANCOUZSKÁ MIGRAČNÍ POLITIKA

French Migration Policy

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
Ing. Tomáš PALETA, Ph. D.

Autor:
Petra DOBIŠOVÁ

Brno, 2013

**Masarykova univerzita
Ekonomicko-správní fakulta**

Katedra ekonomie

Akademický rok 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Pro: DOBIŠOVÁ Petra
Obor: Hospodářská politika
Název tématu: FRANCOUZSKÁ MIGRAČNÍ POLITIKA
French migration policy

Zásady pro vypracování

Problémová oblast, cíl práce, postup a použité metody:

Cílem práce je analyzovat vývoj migrační politiky na francouzském území, charakterizovat její současný stav a vliv na ekonomickou a politickou situaci země.

Struktura práce:

1. Definice mezinárodní migrace, přehled teoretických konceptů;
2. Vývoj francouzské migrační politiky;
3. Migrační politika Francie dnes a její dopady na politický a ekonomický vývoj země.

Rozsah grafických prací: (Předpoklad cca 10 tabulek a grafů)

Rozsah práce bez příloh: 35 – 40 stran

Seznam odborné literatury:

- *Migrace a rozvoj :rozvojový potenciál mezinárodní migrace.* Vyd. 1. Praha: Fakulta sociálních věd UK, 2011. 254 s. ISBN 9788087404102.
- CASTLES, Stephen a MILLER, Mark J.. The age of migration: international population movements in the modern world. 4th ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, c2009, xviii, 369 s. ISBN 978-0-230-51784-4.
- JAFFRELOT, Christophe a LEQUESNE, Christian. L'enjeu mondial : les migrations. Paris: Presses de Sciences Po, 2009. ISBN 000941787.
- TRIANDAFYLLIDOU, Anna a Ruby GROPAS. European immigration: a sourcebook. Aldershot, England: Ashgate, c2007, xviii, 379 p. ISBN 9780754648949.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Tomáš Paleta, Ph.D.**

Datum zadání bakalářské práce: **28. 11. 2012**

Termín odevzdání diplomové práce a vložení do IS je uveden v platném harmonogramu akademického roku.

.....
vedoucí katedry

.....
děkan

V Brně dne 28. 11. 2012

Jméno a příjmení autora: Petra Dobišová
Název bakalářské práce: Francouzská migrační politika
Název práce v angličtině: French Migration Policy
Katedra: Ekonomie
Vedoucí bakalářské práce: Ing. Tomáš Paleta, Ph.D.
Rok obhajoby: 2013

Anotace

Předmětem bakalářské práce „Francouzská migrační politika“ je analýza vývoje francouzské migrační politiky od jejích počátků až po současnost. Teoretická část práce se obecně věnuje mezinárodní migraci a podává přehled o teoretických konceptech migrace. V praktické části se práce věnuje samotné francouzské migrační politice, kdy je nejprve rozebrán vývoj migrační politiky na Francouzském území, následně jsou charakterizováni imigranti nacházející se v současné době ve Francii. V poslední části práce pojednává o ekonomickém a politickém vlivu imigrantů v zemi.

Annotation

The aim of the submitted bachelor thesis “French migration policy” is to analyse the evolution of the French migration policy from its beginning to the present. The theoretical part devotes to the general framework of the international migration and gives an overview of the theoretical concepts of migration. The practical part deals with the French migration policy, where it first describes the evolution of migration policy and after that it characterises immigrants in France and their influence on the French economic and political situation.

Klíčová slova

Migrační politika, Francie, mezinárodní migrace, imigrace, přistěhovalectví

Key words

Migration policy, France, international migration, immigration

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci *Francouzská migrační politika* vypracovala samostatně pod vedením Ing. Tomáše Palety, Ph. D. a uvedla v ní všechny použité literární a jiné odborné zdroje v souladu s právními předpisy, vnitřními předpisy Masarykovy univerzity a vnitřními akty řízení Masarykovy univerzity a Ekonomicko-správní fakulty MU.

V Brně dne 14. května 2013

vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Ing. Tomáši Paletovi, Ph. D. za cenné rady, které mi poskytl při vypracování této práce. Poděkování patří také mé rodině a to nejen za finanční podporu mého studia.

OBSAH

ÚVOD.....	10
1 MEZINÁRODNÍ MIGRACE	11
1.1 Definice, motivace, hlavní proudy, klady a zápory migrace.....	11
1.2 Teoretické koncepty migrace	14
1.2.1 Gravitační modely	17
1.2.2 Neoklasický přístup k migraci	17
1.2.3 Nová ekonomie migrace	19
1.2.4 Teorie segmentovaného pracovního trhu.....	20
1.2.5 Přístup mezinárodních migračních systémů	21
1.2.6 Teorie sítí.....	22
2 VÝVOJ FRANCOUZSKÉ MIGRAČNÍ POLITIKY	24
2.1 Od konce 18. století po 2. světovou válku.....	24
2.1.1 1789 – 1914	24
2.1.2 1. světová válka	25
2.1.3 Meziválečné období.....	26
2.1.4 2. světová válka	26
2.2 Období od 2. světové války po nové tisíciletí.....	27
2.2.1 Poválečné období se zaměřením na Alžírany	27
2.2.2 70. léta	29
2.2.3 80. a 90. léta.....	29
2.3 Francouzská migrační politika v novém tisíciletí	30
3 CHARAKTERISTIKA PŘISTĚHOVALCŮ NA ÚZEMÍ FRANCIE	35
3.1 Počet, původ, potomci a věk přistěhovalců	35
3.2 Lokalizace imigrantů na francouzském území	38
3.3 Vzdělanost imigrantů.....	40
3.4 Ilegální imigrace ve Francii.....	41

4	VLIV IMIGRANTŮ NA SOUČASNOU EKONOMICKOU A POLITICKOU SITUACI VE FRANCII	43
4.1	(Ne)zaměstnanost přistěhovalců	43
4.2	Příjmy a náklady plynoucí z imigrantů	47
4.3	Přístupy hlavních francouzských politických stran k imigraci.....	49
4.4	Analýza výsledků prezidentských voleb 2012	50
	ZÁVĚR	53
	SEZNAM GRAFŮ	56
	SEZNAM OBRÁZKŮ	56
	SEZNAM TABULEK	56
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	57

ÚVOD

Problematika migrace patří mezi témata, která jsou v současné době často diskutována. Ať už v souvislosti se stárnoucím obyvatelstvem, či v souvislosti s nadměrnou přítomností přistěhovalců v jednotlivých zemích. Právě Francie je jednou ze zemí, ve kterých je diskuze nad touto problematikou v současnosti velmi aktuální.

I přesto, že Francie patří na evropském kontinentu k zemím s nejdelší tradicí přistěhovalectví, potýká se tato země v posledních letech v oblasti migrační politiky s problémy. Struktura obyvatelstva, které do Francie v minulosti přicházelo, prošla a dodnes prochází změnami. Stejně tak procházela a dodnes prochází změnami i prováděná francouzská migrační politika.

Právě na to, jak se vyvíjela struktura příchozího obyvatelstva a samotná francouzská migrační politika, se zaměříme v této práci. Ještě před tím ale definujeme mezinárodní migraci a představíme hlavní teoretické koncepty migrace. V další části práce pak charakterizujeme imigranty, kteří se v současné době nacházejí na francouzském území, zjistíme jejich počet a ukážeme si, kde se ve Francii usazují. Zaměříme se také na vzdělání a nezapomeneme ani na jejich potomky. Poté, co zmíníme ilegální imigraci, bude následovat poslední část práce, ve které se dozvíme, jak jsou imigranti ekonomicky aktivní a zda Francii v důsledku imigrace plynou nějaké příjmy nebo zda je imigrace pro francouzský rozpočet zátěží. Co se týká nákladů na imigraci, jedná se o téma, kterému se pro mne z nepochopitelných důvodů francouzští ekonomové dosud příliš nevěnovali. Snad proto, že je toto téma ve Francii tabu, případně je odrazuje složitost získání informací, pro takovéto výpočty. Podobně neobjasněným tématem je politický vliv imigrantů žijících na francouzském území. Po představení přístupů hlavních francouzských politických stran k imigraci v práci analyzujeme výsledky prezidentských voleb 2012 a vydedukujeme z nich volební preference jak samotných imigrantů, tak obyvatelů francouzských regionů s největší koncentrací přistěhovalců.

Cílem práce je tedy analyzovat vývoj francouzské migrační politiky, charakterizovat současný stav imigrantů na francouzském území a jejich vliv na ekonomickou a politickou situaci země.

1 MEZINÁRODNÍ MIGRACE

Než se začneme zabývat problematikou migrační politiky dané země, představme si nejprve migraci teoreticky. V první části této kapitoly definujeme samotnou migraci, pohovoříme o motivaci člověka migrovat, zmíníme hlavní světové migrační proudy a nakonec porovnáme pozitiva a negativa migrace. V části druhé si pak nejprve představíme počátky migračních teorií, následně u vybraných teoretických přístupů zhodnotíme jejich dopad na migrační politiky.

1.1 Definice, motivace, hlavní proudy, klady a zápory migrace

Když se řekne migrace, je nutné vzít v úvahu obě její stránky, tedy emigraci a imigraci. Každý z imigrantů je zároveň emigrantem. Efekty v zemích, ze kterých lidé odcházejí a v těch, kam směřují, se různí.

Pavlík a Kalibová (2005) definují mezinárodní migraci jako *změnu obvyklého místa pobytu za hranice státu*, z časového hlediska je podle Organizace spojených národů limitní hranicí jeden rok. Dopady mezinárodní migrace jsou jak politické, tak ekonomické, dále sociální, demografické, psychologické a kulturní pro zemi emigrační i imigrační. Faktory, ovlivňující trendy ve světové mezinárodní migraci jsou označovány jako „push“ a „pull“¹. Hlavním cílem migrantů často bývá zisk občanství země, do které se odebrali. Pro získání občanství existují dva základní principy a to: *ius soli* – dle místa narození a *ius sanguini* – dle původu rodičů (Emmert, 2011). Právě pravidla získávání občanství odlišují jednotlivé země v přístupech k imigrantům. V některých zemích získávají děti imigrantů, narozené v hostitelské zemi občanství této země nezávisle na občanství rodičů, v jiných získávají národnost podle rodičů. Dále se možnost získání občanství liší dle minimální doby pobytu v zemi².

Vavrejnová (05/2011) ve své studii *Migrace obyvatelstva jako faktor ekonomického rozvoje* uvádí jako současné hlavní motivy odchodu do zahraničí především motivy

¹ Více o „push“ a „pull“ faktorech v další podkapitole.

² 3-10 let, v ČR například 5 let.

ekonomické, jež jsou úzce spojeny se sociálními. Lidé hledají lepší životní podmínky, které jsou vyjádřeny především vyšším mzdovým ohodnocením jejich práce, které jim dále umožňuje nejen vyšší spotřebu, ale také úspory, jež v mnoha případech nejsou v původní zemi možné, ať už z důvodu nízkých mezd, či nesprávně fungujícího finančního systému v zemi. Vavrejšnová dále zmiňuje také roli lepšího sociálního zabezpečení. Vysoká podpora v nezaměstnanosti, či vysoké minimální mzdy v původní zemi pravděpodobně nebudou motivem k emigraci, naproti tomu vyšší sociální dávky cílové země motivují ty, jež spíše než pracovní příležitosti vyhledávají zvýšení životní úrovně získáním vyšších sociálních výhod. Mezi další důvody migrace uvádí například důvody politické, etnické, získání pracovních zkušeností a vyšší kvalifikace, výměna studentů a jiné. U posledních dvou zmíněných jde jednak o krátkodobé pobyty, u nichž se předpokládá návrat do mateřské země (sezónní práce, krátkodobé studijní pobyty apod.) a jednak o dlouhodobé a trvalé pobyty pracovní síly, kterou tak mateřská země ztrácí³. V případě odchodu kvalifikované pracovní síly ze země, hovoříme o tzv. „*brain drain*“ neboli odlivu mozků. V současnosti činí dle Vavrejšnové celkový počet imigrantů přes 3% světové populace (přibližně 215 milionů osob), ve vyspělých zemích je podíl imigrantů na obyvatelstvu kolem 10%, v méně vyvinutých pak méně než 2%.

Hlavní migrační proudy vyplývají z motivací, uvedených v předchozím odstavci. Lidé migrují především z ekonomicky méně vyvinutých zemí do zemí vyvinutějších a jejich hlavní snahou je v cílové zemi najít práci. Fenomén migrace není v lidské civilizaci žádnou novinkou, naopak existuje již od jejích počátků. V důsledku migrace se díky nově vzniklým obchodním cestám v minulosti rozvinulo obchodování, vznikala také nová uspořádání lidských společenství. Migrace je tedy v tomto období bezesporu chápána jako pozitivní jev. Na konci 19. století zaznamenáváme rozsáhlý přesun obyvatelstva Evropy na území Severní Ameriky, jež měl kladný dopad na rozvoj ekonomiky Spojených států a Kanady. Tato území jsou dodnes tradičními cíly emigrujících. K dalším masivním přesunům obyvatelstva docházelo během válečných konfliktů 20. století. Po druhé světové válce se setkáváme s výrazným pohybem obyvatelstva na území Evropy. Ta byla do té doby spíše migračním zdrojem například pro některé regiony Asie, Afriky a Latinské Ameriky. Od 60. let se Evropa stává centrem masivního nárůstu imigrace z rozvojových zemí, především Afriky, Asie,

³ Tito lidé se do mateřských zemí v některých případech částečně vrací, zejména na stáří.

Středního Východu a zemí Karibiku. Podobnou situaci zaznamenává většina hospodářsky rozvinutých oblastí, jejich společnosti se tím stávají multietnickými (Stojanov, 2006).

Tabulka 1: Hlavní imigrační a emigrační země

Země	Imigranti (miliony)	Podíl na obyvatelstvu (%)	Země	Emigranti (miliony)	Podíl na obyvatelstvu (%)
USA	24,8	8,3	Mexiko	9,69	9,4
Německo	6,79	8,2	Ruská federace	6,79	4,7
Francie	5,38	8,8	Ukrajina	4,72	10
Ukrajina	5,2	11	Indie	4,4	0,4
Kanada	4,18	12,9	Bangladéš	4,4	2,9
Ruská federace	4,14	2,9	Velká Británie	3,88	6,5
Indie	4,12	0,4	Německo	3,59	4,4
Velká Británie	3,44	5,7	Čína	3,26	0,3
Austrálie	3,14	15,4	Itálie	3,09	5,3
Španělsko	1,73	4	Filipíny	2,67	3,2
Malajsie	1,69	6,6	Turecko	2,58	3,6
Argentina	1,49	3,9	Maroko	2,08	6,9
Itálie	1,25	2,1	Alžír	1,78	5,4
Švýcarsko	1,18	15,9	Portugalsko	1,74	16,5
Jordánsko	1,1	20,3	USA	1,7	0,6
Japonsko	1,09	0,9	Polsko	1,58	4,2
Holandsko	1,06	6,5	Kolumbie	1,5	3,3
Filipíny	1,06	1,3	Korea	1,42	2,9
Bangladéš	0,96	0,6	Indonésie	1,38	0,6
Belgie	0,93	8,9	Francie	1,35	2
Venezuela	0,92	3,5	Španělsko	1,25	2,9
Řecko	0,89	8	Kanada	1,23	3,8
Švédsko	0,7	7,8	Salvador	0,94	14,1
Polsko	0,64	1,7	Irsko	0,93	22,4

Zdroj: Andreas Hatzigeorgiou, 2010

V tabulce 1 můžeme sledovat potvrzení migračního směru z méně rozvinutých zemí do zemí rozvinutějších. Vidíme zde vysoký počet imigrantů ve vyspělých zemích (USA, Kanada, Německo, Francie) stejně jako jejich vysoký podíl na počtu obyvatel. Údaje Mexika, Ruska, Ukrajiny, Polska či Portugalska zase potvrzují vysoký podíl emigrantů z méně vyspělých zemí, spolu s vysokým podílem emigrantů na obyvatelstvu.

Zaměříme se nyní na pozitiva migrace. V období hospodářského boomu po druhé světové válce se Evropa setkala s nedostatkem pracovních sil, stoupla tedy poptávka po zahraničních pracovnících. Válkou zničené země jako Německo, ale také Francie, vítaly

zahraniční pracovníky a podporovaly jejich příchod. Zde narážíme na první kladné aspekty migrace. V zemích, do kterých směřují, doplňují imigranti klesající počty obyvatel a chybějící pracovníky v profesích, které domácí pracovníci nejsou ochotni (nebo schopni) vykonávat. Současný demografický vývoj v Evropě čelí stárnutí obyvatelstva v důsledku nízké porodnosti. Dochází k poklesu aktivní složky obyvatelstva, nutné k tvorbě hmotných a finančních zdrojů pro rozvoj společnosti. Naopak v jiných světových regionech díky vyšší porodnosti počet obyvatel roste a nedochází tak ke stárnutí populace. V důsledku toho se zde však lidé potýkají s nedostatkem pracovních míst a tak je migrace z těchto oblastí do stárnoucí Evropy zcela logická. Dále spatřujeme pozitiva migrace v oblastech sezónních prací a za určitých okolností může být migrace také zdrojem potřebné kvalifikované síly⁴. Globalizace ekonomik přispívá organizováním mezinárodních pracovních týmů k vzájemné výměně kvalifikované pracovní síly. Migrace také pozitivně přispívá k rozvoji zahraničního obchodu. V neposlední řadě nesmíme zapomenout na remittance, tedy peníze, které zahraniční pracovníci posílají do svých mateřských zemí. Ty mají mimořádně pozitivní vliv na životní úroveň a ekonomický rozvoj chudších zemí (Vavrejnová, 2011).

Období ekonomické recese odkrývá rozdílnost negativních dopadů migrace v zemích emigrace a imigrace. V zemích, ve kterých se cizinci usazují, rostoucí konkurence často komplikuje situaci na trhu práce, imigranti zatěžují státní pokladnu nároky na sociální dávky, velkým problémem je také nelegální přistěhovalectví. Negativa v zemích potýkajících se s odchodem pracovníků souvisí především s výše zmiňovaným „*brain drain*“ (Vavrejnová, 2011).

1.2 Teoretické koncepty migrace

Rozhodnutí migrovat je předmětem individuálního rozhodnutí jedince, které může být ovlivněno řadou faktorů. Člověk, jako tvor od přírody zvědavý, se přirozeně snaží vysvětlit jevy, které se okolo něj vyskytují. Snaha vysvětlit příčiny a dopady migrace vedla k vytvoření několika modelů, konceptů a teorií, usilujících o podchycení hlavních důvodů migrace a jejich vysvětlení. V jednotlivých přístupech k migraci shledáváme rozdíly v předpokladech, ze kterých vycházejí a/nebo závěrech ke kterým docházejí. Borjas (1989) to vysvětluje

⁴ Například odchod vědeckých pracovníků z Evropy do USA v 50. letech 20. století.

neexistencí teoretického přístupu k migraci, který by odpovídal na všechny tři hlavní problematické okruhy týkající se migrace. Dle něj by měl být komplexní migrační model schopen:

- Předpovídat velikost a směr migračních toků
- Brát v úvahu proces asimilace migrantů
- Zhodnotit vliv migrantů na ekonomiku hostitelské země

To, že takovou teorii nenacházíme, je důvodem odlišností závěrů ba někdy dokonce protirečením jednotlivých přístupů. Massey et al. (1993), kteří se s Borjasem ztotožňují, dále zdůrazňují, že k tomu, abychom mezinárodní migraci porozuměli, musíme se na ni dívat z multidisciplinárního a víceúrovňového hlediska. Vzhledem k neutuchající globalizaci a internacionalizaci dnešní společnosti, přibývá v současnosti studií, které se mezinárodní migrací zabývají. Se sílícími migračními toky, zaznamenáváme také rostoucí význam migračních politik, a to jak na úrovni národní, tak na úrovni nadnárodní.

O první podrobnější práci týkající se migrace se zasloužil německo-britský geograf a kartograf Ernst Georg Ravenstein⁵. V letech 1885-1889 popsal na základě pozorování migrace ve Velké Británii a Spojených státech amerických zákonitosti migračních procesů následovně:

- Migranti zpravidla preferují kratší vzdálenosti
- Migrační proudy vytvářejí protiproudy
- Migrující za sebou zanechávají prázdná místa, která jsou naplněna migranty z jiných oblastí
- Objem migrace roste s rozvojem průmyslu, obchodu a dopravy
- Ti, kteří cestují na větší vzdálenosti, se ubírají do obchodních a průmyslových center
- Faktory migrace mají převážně ekonomický charakter

⁵ 1834-1913

- Migranti většinou pocházejí ze zemědělských oblastí a směřují do průmyslových a obchodních center
- V případě migrace na delší vzdálenosti převažují muži, u kratších vzdáleností pak ženy.

Vzhledem k omezené dostupnosti informačních zdrojů v době vzniku svých prací, dochází Ravenstein k pozoruhodným výsledkům, které později inspirovaly jeho nástupce při zpracování migračních modelů. V rámci těchto modelů dělíme faktory migrace na tzv. „pull“ a „push“, zmiňované výše. V případě migrace ze země A do země B jsou faktory „pull“ ty, jež přitahují migranty ze země A do země B (příkladem mohou být vyšší mzdy v zemi B). „Push“ faktory jsou pak ty, jež přispívají k odchodu ze země A (např. vysoká míra nezaměstnanosti v zemi A) (Procházková Ilinitchi, 2010).

Ekonomické přístupy k migraci lze dle Etza (2008) rozdělit na dva základní typy, podle otázky, na kterou odpovídají. Modely odpovídající na otázku „*Proč lidé migrují?*“ označujeme jako *mikroekonomické*, otázka „*Odkud přicházejí a kam směřují?*“ je typická pro modely *makroekonomické*.

Massey et al. (1993) dělí teorie vysvětlující migraci podle aspektů migrace do čtyř skupin:

- Migrační teorie založené na „push“ faktorech (např. *neoklasická teorie migrace*)
- Migrační teorie založené na „pull“ faktorech (např. *nová ekonomie pracovní migrace*)
- Teorie zabývající se motivacemi a cíli osob reagujících na „push“ a „pull“ faktory (např. *teorie duálního pracovního trhu*)
- Teorie zkoumající sociální a ekonomické struktury, které s’vznikají aby propojily oblasti vystěhování a přistěhování (např. *teorie světových systémů*)

1.2.1 Gravitační modely

Nejstarší modely, založené na principech Newtonovy fyziky nazýváme *gravitačními modely*. Ty sice nejsou ekonomickými modely, ale zaslouží si zmínit, jelikož matematicky vyjadřují intenzitu migrace. Dle těchto modelů závisí M_{ij} (migrace mezi oblastmi i a j) přímo na $R_{i, push}$ a $A_{j, pull}$ faktorech a nepřímo na D_{ij} (vzdálenosti mezi oblastmi i a j). Matematické vyjádření dle Taylora (2003):

$$M_{ij} = \frac{f(R_i, A_j)}{g(D_{ij})}$$

Nedostatkem tohoto modelu je to, že neodpovídá na otázku „Proč někteří lidé migrují a jiní ne?“ nebere totiž v úvahu sociální a kulturní aspekty migrace. Dalším nedostatkem je pojetí vzdálenosti jako fyzické, zde by bylo potřeba vzít v úvahu také další aspekty jako geografické bariéry, či jazykovou blízkost. Výhodou těchto modelů je jejich jednoduchost, jelikož ale obsahují proměnné, které jsou neovlivnitelné ze strany státu, nejsou tyto modely schopny dojít k závěrům, které by mohly ovlivnit tvorbu migrační politiky.

1.2.2 Neoklasický přístup k migraci

Tradiční *neoklasický* přístup k migraci vysvětluje migraci jako důsledek geografické nerovnováhy nabídky a poptávky na pracovních trzích. Migraci chápe jako individuální rozhodování jedinců, kteří mají snahu maximalizovat své příjmy a rozhodnutí o opuštění mateřské země provádí na základě porovnání nákladů na přestěhování a potenciálních příjmů, které by ze změny plynuly.

Tento přístup předpokládá efektivně fungující trhy v zemích, které jsou do migračních proudů zapojeny a dostatečně rychle reagující reálné mzdy, efektivně odstraňující nerovnováhu trhu práce, vyrovnáváním nabídky a poptávky po práci. Zvýšená poptávka po práci v jedné oblasti by měla vyvolat růst reálných mezd a nárůst nabídky práce. Zvýšení reálných mezd sníží míru nezaměstnanosti. Posledním efektem zvýšení reálných mezd je to, že vidina vyšších výdělků přiláká do oblasti migranty. Efekt snížení nezaměstnanosti a zvýšení počtu pracovníků díky příchodu migrantů vyvolá snížení reálných mezd v dané

oblasti zpět k rovnovážné úrovni. Dochází tedy k relativnímu narovnání příjmů v původní i cílové oblasti (Procházková Ilinitchi, 2010).

Taylor (2003) tuto myšlenku vyjadřuje pomocí následujícího vzorce:⁶

$$M_{ij} = f(W_i, W_j, C_{ij})$$

Jelikož jsou v tomto případě příčinou migrace poptávkové šoky na trhu práce, má mít podle neoklasické teorie stát možnost snadněji ovlivnit migraci nekvalifikovaných pracovníků. Na jednu stranu je pro neoklasický přístup výhodou to, že zdůvodňuje velkou část migrace obyvatelstva a může tak být do určité míry pro předpověď očekávaných migračních toků. Na stranu druhou tento přístup například opomíjí faktory, které nepřímo souvisí s pracovním trhem (lepší školství, bydlení, atd.).

Pro tvorbu migrační politiky je pak tato teorie dále významná tím, jak nahlíží na původce migrace, jímž je aktuální stav pracovního trhu. Massey et al. (1993) z teorie odvozují následující závěry, které mohou ovlivnit tvorbu migrační politiky.

- Mezinárodní migraci způsobuje rozdíl v úrovních reálných mezd.
- Eliminace mzdového diferenciálu ukončí migraci pracovníků.
- Mezinárodní pohyb kvalifikované pracovní síly nereaguje na mzdový diferenciál, ale na diferenciál míry návratnosti lidského kapitálu.
- Primárními mechanismy, prostřednictvím kterých vzniká mezinárodní pracovní migrace, jsou pracovní trhy.
- Migrační toky mohou být státem kontrolovány pomocí regulací pracovních trhů.

Vliv pohybu kapitálu na pracovní sílu, který Massey et al. (1993) nezmiňují, je podle Procházkové-Ilinitchi další možností, jak pomocí vládních opatření, migraci nepřímo

⁶ W_i – mzda v oblasti i, W_j – mzda v oblasti j, C_{ij} – náklady migrace

ovlivnit. Podpora investic v zemi je spojena s přílivem migrantů, naopak vývoz kapitálu by měl příliv migrantů omezit. V realitě to podle ní však ne vždy platí.

1.2.3 Nová ekonomie migrace

Oproti předchozí teorii, pro kterou je hlavní analyzovanou jednotkou jedinec, zohledňuje nová ekonomie migrace tzv. transnacionální vazby, které má migrant v zemi svého původu. Zohlednění těchto vazeb je velmi důležité, jelikož ovlivňuje jednání účastníků na obou koncích vazby.

Tento přístup, který rozvinul především Oded Stark, je souborem řady modelů. Kromě nákladů a výnosů migrace bere v úvahu i otázku potenciálního rizika migrace a jeho minimalizaci. Migrace zde není chápána jako individuální rozhodnutí jedince, v této teorii je rozhodování o případném opuštění vlasti v rukou sociální skupiny, nejčastěji rodiny, která ve snaze diverzifikovat riziko, rozhoduje například o vyslání svého na zahraniční pracovní trh. Předpokládá se, že vyslaný člen následně zasílá část výdělků zpět do původní země zbytku rodiny. Remittance, tedy zahraniční příjmy, které rodina obdrží, jsou pro ni novým zdrojem kapitálu, který nenavýšuje riziko. Ve vyspělých zemích může být riziko diverzifikováno pomocí pojištění, úvěrů či úspor. V zemích chudých tyto možnosti často chybí, což je důsledkem rozhodnutí opustit zemi.

Kromě diverzifikace rizika se v této teorii setkáváme s dalším novým pojmem a tím je relativní chudoba. Stark uvádí, že relativní výše příjmů je důležitější než absolutní. To zjednodušeně znamená, že pokud rostou příjmy některých domácností, ostatní domácnosti budou více pociťovat chudobu a budou tedy mít větší tendenci vysílat své členy pro zahraniční výdělky. Migrace relativně chudých pak může způsobit další migraci, jelikož se po jejich odchodu naskytnou další domácnosti, které se budou cítit relativně chudé. Absolutně chudší domácnost, jež je ve svém okolí relativně bohatá, může mít k migraci menší tendence než absolutně bohatší rodina, která je ve svém okolí relativně chudá.

Nová ekonomie migrace na migraci nahlíží komplexněji. Jelikož se však individuální rozhodování jedince posouvá k rozhodování skupinovému, jsou představy jak migraci ovlivnit poněkud širší. Rozhodnutí o migraci je ovlivněno nejen mzdou, ale celkovým

ekonomickým prostředím. Nedostatkem této teorie je to, že nevysvětluje poměrně častý jev, jímž je migrace celých rodin.

Doporučením jak zabránit odchodu obyvatelstva ze země, je dle Procházkové Ilinitchi (2010) například vytvoření fungujících vládních programů pojištění v nezaměstnanosti, které jsou charakteristické pro vyspělé trhy. V rozvojových zemích takovéto programy zcela chybí, anebo jsou teprve ve svých počátcích. Dalším možným opatřením je dosažení pokud možno co nejrovnoměrnějšího rozdělení příjmů ve společnosti, což by zmírnilo pocity relativní chudoby domácností a tím snížilo pravděpodobnost migrace. Dále se nabízí možnost zprůhlednit ekonomický systém a omezit korupci, čímž by mělo dojít k efektivnějšímu rozdělení důchodu s ohledem na vložený lidský kapitál a tím pádem k pocitu spravedlivě ohodnoceného úsilí, které pracovní síla do své činnosti vkládá. Massey et al. (1993) pak v souvislosti s remitencemi radí zemím, jež mají zájem na podpoře přílivu migrantů, usnadnit možnosti převodu těchto finančních prostředků do domácích zemí migrantů.

1.2.4 Teorie segmentovaného pracovního trhu

Michael J. Piore, americký ekonom a profesor ekonomie, se zasloužil o další ekonomicky pojatou teorii vysvětlující migraci, kterou je teorie segmentovaného pracovního trhu, známá též jako teorie dvojího pracovního trhu. Tato teorie rozděluje pracovní trhy v zemi na dva druhy, jež se vzájemně liší například kvalifikací potřebnou pro vykonávání zaměstnání v jednotlivých trzích, dále také typem pracovníků, kteří pozice na těchto trzích zastávají.

Tato teorie se soustředí na poptávkovou stranu migrace. Vychází z předpokladu, že vyspělé země neustále poptávají pracovní sílu, čímž narůstá imigrace a že na dvou typech pracovních trhů existují dva typy zaměstnání. Pro domácí – kvalifikované, dobře placené pracovníky je zde na primárním pracovním trhu první typ, jež zaručuje určitou stabilitu a předpokládá kariérní růst. Druhým typem, na sekundárním pracovním trhu, jsou fyzicky náročná a špatně placená zaměstnání, jež domácí pracovníci pokud možno nechtějí vykonávat. Tím se otevírá prostor pro zahraniční pracovníky. Mzdové ohodnocení v této teorii není jen výsledkem fungování sil nabídky a poptávky, ale závisí také na sociální prestiži pracovního místa. Čímž se na pracovních trzích ve společnosti oddělují místa s nízkým sociálním statusem, bez příležitosti k profesnímu růstu. Jelikož ale zahraniční pracovníci

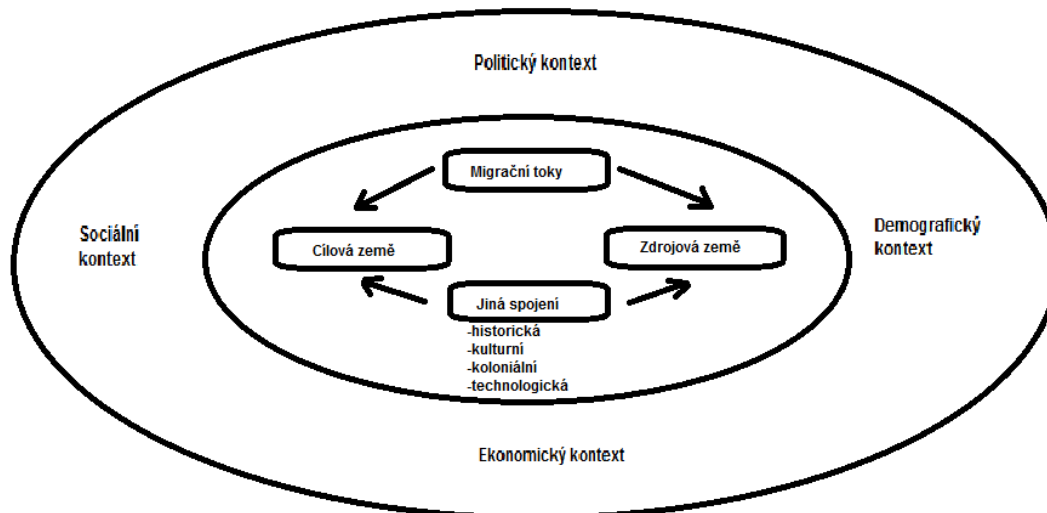
přicházejí do zemí často jen dočasně, sociální status v zemích, kam se rozhodli odebrat, pro ně není tak důležitý, jako sociální status v domácích zemích, do kterých se plánují vrátit. Ten narůstá s vyšší mzdou, kterou získávají v zahraničí (Franc, 2010).

Tato teorie vysvětluje, proč zahraniční pracovníci nemusí vždy nutně soutěžit s pracovníky domácími a negativně ovlivňovat jejich pracovní příležitosti a mzdy. Vysvětluje také funkčnost systému, v němž existuje silná poptávka po zahraničních pracovnících a zároveň přetrvává nezaměstnanost. Problém však nastává ve chvíli, kdy se imigranti v zemi usídlí natrvalo a postupně za nimi přijíždí ostatní členové rodiny. Účastníci sekundárního trhu, tak postupně nabírají na síle a začínají se dovolávat rovných pracovních příležitostí a mzdového ohodnocení, jako domácí pracovníci na primárním trhu, čímž zaniká původní oboustranná výhodnost, která domácím zajišťovala jistotu, že neklesnou na sociální dno společnosti a zahraničním rezervovala pracovní místa s lepším ohodnocením, než jakého by mohli dosáhnout v mateřských zemích (Franc, 2010).

1.2.5 Přístup mezinárodních migračních systémů

Vzhledem k tomu, že neexistuje obecně přijímaný teoretický přístup k migraci, někteří autoři se pokusili spojit hlavní aspekty jednotlivých migračních teorií a vznikl tak přístup migračních systémů. Ten podle Jennissena (2007) pracuje s konceptem, že mezinárodní pohyb osob a kapitálu se uskutečňuje za určitých ekonomických, sociálních, politických a demografických podmínek. Tento model bere v úvahu zpětné vztahy a je použitelný prakticky na všechny typy migrace.

Obrázek 1: Základní kauzality ovlivňující migraci

Zdroj: Jennissen, 2007

Mezinárodní migrační systém tvoří zdrojová a cílová země, tyto země jsou spojeny migračními proudy. Dále země spojují také historické, kulturní, koloniální a technologické sounáležitosti. Migrační systémy pak fungují v různých kontextech, jimiž jsou: sociální, politické, demografické a ekonomické kontexty. Jedním z důležitých faktorů ovlivňujících mezinárodní migraci je podle Jennissenova migrační politika. Naznačuje, že se budoucí podoba migračních teorií bude vyvíjet pod vlivem migračních politik. Obrázek 1.2.5. tento systém zobrazuje graficky.

Přínosem tohoto mladého přístupu pro tvůrce migračních politik je dle Procházkové Ilinitchi (2010) to, že poskytuje komplexní pohled na mezinárodní migraci. Princip myšlenkové mapy pomáhá tvůrcům migračních politik odhadnout následky prováděných opatření v souvislostech, o kterých třeba doposud neuvažovali.

1.2.6 Teorie sítí

Massey et al. (1993) jako další teorii, zabývající se migrací, uvádí teorii sítí. Ta se, oproti předchozím zmiňovaným přístupům, které zkoumají především příčiny migrace, snaží vysvětlit její přetrvávání. Zmiňovanými sítěmi se zde rozumí nejen vazby vytvořené

samotnými migranty, ale také institucemi, které se migrací zabývají. Migrační proces je tak usnadněn a nově příchozí mají možnost snadněji se v novém prostředí adaptovat.

Díky migračním sítím tendence migrovat přetrvávají. Výhodou pro ty, jež o migraci uvažují je dobrá informovanost o podmínkách života v cílových zemích, ať už jde o bydlení, školství či zdravotní péči, čímž je jim usnadněn start v cizí zemi.

V některých případech může existence migračních sítí zvýšit prosperitu oblasti, ve které se síť nachází tím, že do ní přiláká investory. Na druhou stranu může například zvýšená nezaměstnanost v oblasti vést k zániku, či přesunu sítí. Životnost sítí je tedy omezená.

2 VÝVOJ FRANCOUZSKÉ MIGRAČNÍ POLITIKY

Francie patří mezi země s nejdelsí přistěhovaleckou tradicí v Evropě. Různé vlny příchodů cizinců na francouzské území samozřejmě nemohly zůstat bez povšimnutí francouzské společnosti a jejich zástupců. V této kapitole se zaměříme na jednotlivé migrační vlny, které se na území galského kohouta vystřídaly, a zhodnotíme, do jaké míry příchozí ovlivňovali ekonomickou, politickou a demografickou situaci Francie. Přestože je Francie imigrační zemí zhruba od počátku 19. století, o francouzské migrační politice v pravém slova smyslu můžeme hovořit až od roku 1945, kdy vznikla legislativa, která se stala základem pro další imigrační zákony. Do té doby se v oblasti přítomnosti cizinců na francouzském území setkáváme pouze s dočasnými opatřeními.

2.1 Od konce 18. století po 2. světovou válku

2.1.1 1789 – 1914

Za důležitý mezník francouzské národní historie můžeme pokládat Velkou francouzskou revoluci a po ní rostoucí národní uvědomění. Francouzská revoluce založila novou koncepci národa, od revoluce Francie rozlišovala cizince od občana a prohlašovala rovnost všech. Toto prostředí lákalo do země mnoho cizinců. Od roku 1790 do přijetí Ústavy v roce 1795 byla naturalizována většina cizinců pobývajících na francouzském území. Do konce století převládal teritoriální princip *ius soli*, Francouzem se stal každý člověk narozený nebo minimálně 5 let pobývajícím ve Francii. S přijetím *Code Civil* roku 1803, došlo k přechodu k principu *ius sanguini*, Francouzem se tedy stal ten, jehož alespoň jeden rodič byl francouzské národnosti (Moch, 2011).

Imigraci na francouzském území můžeme za masovou označit až okolo roku 1850. Během první průmyslové revoluce se Francie potýkala s nedostatkem pracovních sil, volných míst se ujímali obyvatelé sousedních států, především Belgičané, Italové či Švýcaři. Roku 1866 představovali nejpočetnější skupinu Belgičané, jež nacházeli uplatnění zejména v uhelných dolech a zemědělství na severu Francie. Angličané se podíleli na rozvoji francouzského textilního průmyslu, přístavů a železnice. Po prusko-francouzské válce (1870-1871) počet imigrantů v zemi opět stoupal. Roku 1881 bylo na francouzském území asi 1 milion cizinců, což představovalo asi 3% tehdejší populace. Důvodů této imigrace byla řada:

francouzská porodnost klesala, vyliďňování venkova připravilo o pracovníky některé vesnice, aniž by bylo dostačující pro potřeby průmyslu. Rolníci ze sousedních zemí postižení bídou či přelidněním přicházeli v hojném počtu zaplnit tento nedostatek pracovních sil. Od roku 1900 tvořili nejpočetnější národnostní skupinu Italové, kteří se v Marseille a Lotrinsku podíleli na zrodu dělnického hnutí. Zaměstnavatelé na severu Francie se snažili zorganizovat nábor nových zaměstnanců do uhelných dolů, jelikož příhraniční imigrace již nebyla dostačující. Přicházeli polští pracovníci, kteří se usazovali především na severu Francie a v Paříži (Temime, 1999).

Cizinci na francouzském území se začali setkávat s xenofobními reakcemi. Francouzští dělníci je obviňovali z nekalé soutěže, populace v nich viděla nepřátele vlasti či divoké přenašeče chorob. V dělnickém prostředí začínaly být časté i fyzické násilnosti. Nejprve na severu proti Belgičanům, na sklonku století byli pak terčem hlavně Italové. Pro uvolnění napětí, vedl stát politiku regulace a sledování cizinců. Ukládal různá zákonná opatření jako například dekret z roku 1888, který ukládal cizincům povinnost registrace na radnici, aby mohli pracovat. Následující rok vyšel zákon stanovující nová pravidla pro získání francouzského občanství, nově mohlo být přiznáno po dovršení dospělosti dětem, jejichž rodiči byli imigranti, tento zákon také ukládal všem mužům, narozeným na francouzském území brannou povinnost. Od roku 1893 museli být pro obdržení výplaty bezpodmínečně imatrikulováni na radnici všichni cizinci pracující ve Francii. S návratem konjunktury se sice nenávistné projevy vůči cizincům vytrácely a byla jim tak umožněna snazší integrace do francouzské společnosti, následovalo ale období první světové války (CNHI, 2006).

2.1.2 1. světová válka

Poté co Francie vstoupila do války, imigranti se dobrovolně hlásili do armády. Přibližně 43 000 mužů z 52 zemí světa bylo mobilizováno do pochodového pluku cizinecké legie. V zákopech bojovali vojáci spojeneckých armád Británie a Kanady, Belgičané, Rusové, Portugalci, Italové, Američané, Poláci i Češi. Francie a Spojené království také velmi rychle povolaly svá koloniální vojska. 172 000 Alžíránů s povinnou vojenskou službou zavedenou roku 1912 narukovalo po boku francouzské armády. Dále 160 000 Senegalských střelců, spolu s dalšími jednotkami z Indočíny, Maroka, Tuniska a Madagaskaru. Francouzská vláda hojně využívala tyto jednotky domorodců. Především ty, jež nazýváme *force noir*. Francouzi

v této době objevili rozlehlost jejich říše a koloniální vojáci poprvé ochutnali realitu metropole. V koloniích se ale původně dobrovolné rekrutování začalo rychle měnit v násilné, což vyvolalo napětí a četná povstání jako například v Alžírsku či v Horní Voltě - dnešní Burkina Faso (CNHI, 2006).

2.1.3 Meziválečné období

První světová válka ani krize roku 1921 nebyly příčinou zpomalení toku migrantů, ba naopak. Poválečná obnova a období ekonomického růstu vyžadovaly další pracovníky. Přítomnost cizinců na francouzském území vzrostla mezi lety 1921 a 1931 o 1 milion. O tento růst se zasloužilo i založení *Société générale d'immigration (SGI)* v roce 1924, toto sdružení zajišťovalo „import“ pracovní síly. Stát považoval tuto imigraci pouze za dočasnou a předpokládal se návrat pracovníků zpět do jejich zemí původu. Kromě pracovní migrace se během tohoto období setkáváme také s imigrací politickou⁷. Zákon z roku 1927 navíc usnadňoval proces naturalizace přistěhovalců a tak jich do roku 1940 o francouzské občanství požádalo asi 450 tisíc (Temime, 1999).

Naproti tomu Velká hospodářská krize ve 30. letech způsobila nárůst nezaměstnanosti cizinců, prohloubila xenofobii a projevy diskriminace vůči imigrantům. Krize 1931 navíc přinesla další opatření tentokrát pro změnu proti zahraničnímu obyvatelstvu. Jednalo se například o možnost vyhoštění ze země či povinné upřednostňování domácích pracovníků před zahraničními. Z 2 158 000 v roce 1936, roku 1946 klesl počet cizinců na 1 744 000 (Lebon, 2002).

2.1.4 2. světová válka

Vichystický režim podnikal tvrdé kroky proti zahraničnímu obyvatelstvu. Cizí pracovní síla byla poskytnuta pro práci ve prospěch Německa, Židé a političtí odpůrci byli taktéž vydáni nacistům. Hnutí bojující proti nacismu pod vedením generála de Gaulla sjednotilo odpůrce Německa bez ohledu na jejich původ. Mezi lety 1942 a 1945 bylo dle Loubetové (2005) mobilizováno na 253 tisíc afrických vojáků a roku 1944 byla více než polovina

⁷ Např. Bolševická revoluce v Rusku, nástup fašismu v Itálii

francouzské armády původem z Afriky. Pouze zlomek z nich se po válce dočkal státního vyznamenání *Compagnon de la Libération*.

2.2 Období od 2. světové války po nové tisíciletí

2.2.1 Poválečné období se zaměřením na Alžírany

Po druhé světové válce došlo opět k období ekonomického růstu, díky kterému se opět zvýšila poptávka po zahraniční pracovní síle. Označením pro období francouzského ekonomického růstu po druhé světové válce až do roku 1973 je poetický název *Les Trente Glorieuses*. Během tohoto období došlo ve Francii k opravdu nebývalému ekonomickému rozkvětu – meziroční růst HDP dosáhl rekordních 5,9% (pro srovnání, dnešní tempo růstu francouzského HDP je podle údajů World Bank 1,7%).

Roku 1945 vznikla legislativa upravující podmínky vstupu a pobytu cizinců na francouzském území (*Ordonance n°45-2658 du 2 novembre 1945 relative aux conditions d'entrée et de séjour des étrangers en France*). Toto nařízení bylo základem pro další imigrační zákony, které jsou jeho modifikacemi. Ukládalo cizincům povinnost vlastnit průkaz totožnosti, popřípadě vízum a dále dokumenty odůvodňující jejich pobyt v zemi a v případě pracovních migrantů také pracovní povolení (Danielová, 2004). Tento zákon ale přistěhovalectví do země v zásadě nijak neomezoval, jelikož domácí nabídka práce nebyla dostačující a Francie tedy stále potřebovala zahraniční pracovníky. Pro tyto účely vznikl i nový úřad *Office national d'immigration (ONI)*, jehož účelem bylo, podobně jako v případě výše zmíněné *SIGI*, pracovníky ze zahraničí zprostředkovat.

V důsledku druhé světové války Francie ztratila schopnost účinně kontrolovat své kolonie a tak se ve většině z nich začínala vytvářet národní hnutí vyžadující nezávislost. Nejinak tomu bylo v Alžírsku.

V letech 1954 až 1962 proběhla Alžírská válka, jejímž cílem bylo získat nezávislost Alžírsko na Francii. Brutální konflikt mezi Frontou národního osvobození (*Front de Libération Nationale*), Organizací tajné armády (*Organisation armée secrete*) a francouzskou armádou doprovázela řada teroristických útoků a krveprolití na území Francie i Alžírsko. Na území Francie především v hlavním městě Paříž, kde sídlila velká část Alžírských

přistěhovalců (Boyer, 1998). V souvislosti s alžírským konfliktem došlo ve Francii také k přijetí nové ústavy a k vytvoření páté republiky v čele s Charlesem de Gaullem. V roce 1962 byly přijaty Evianské dohody, které nastolily příměří mezi zeměmi. Tyto dohody měly mimo jiné také umožnit volný pohyb osob mezi Alžírskem a Francií. Možnosti návratu z Francie do své země Alžířané využili jen zřídka, naopak mezi 1. zářím a 11. listopadem 1962 dorazilo do Francie na 92 tisíc Alžířanů-muslimů (Janyška, 2006).

Do roku 1962 bychom Alžířany na francouzském území neměli nazývat imigranty ale regionálními migranty podobně jako například obyvatele francouzských regionů Bretaň či Korsika. Pojem imigrant je vhodný až po uznání Alžírska jako nezávislé země. Po vyhlášení nezávislosti Alžírska se na francouzském území nacházelo okolo 350 tisíc alžírských imigrantů. Od roku 1962 se počet alžírských imigrantů stále zvyšuje (Nielsen, 2008).

Dříve se z Alžírska do Francie odebírala pracovní síla - převážně mladí muži, kteří byli motivováni pracovními příležitostmi. Jejich rodiny většinou zůstávaly v Alžírsku a čekaly na peníze, které jim pracovníci pošlou. Nyní se ale díky *Evianským dohodám* nabízela možnost vydat se za svými muži či otci do Francie. Finanční možnosti jim nedovolovaly bydlet přímo ve městech a tak se rodiny usídlily na předměstích, ve kterých postupně začínaly vytvářet početné komunity, například předměstí Seine-Saint Denis v Paříži (Meynier, 2011).

Struktura příchozího obyvatelstva se změnila. Doposud převažující evropské imigranty vystřídali přistěhovalci z afrického kontinentu v čele s Alžířany. Pracovní migrace, která byla mylně považována pouze za dočasnou, je vystřídána slučováním rodin, což s sebou přineslo problémy týkající se jejich ubytování. Vzhledem k tomu, že ve většině případů byl pracující pouze otec, neměly rodiny prostředky k tomu, aby si mohly dovolit odpovídající bydlení. Usazovaly se tedy především v malých panelákových bytech s nízkým nájmem, tzv. *HLM*⁸ na předměstích velkých průmyslových měst, kam byli původně zahraniční pracovníci záměrně koncentrováni. Nepočítalo se ale s tím, že se k nim připojí i jejich rodiny. Zde žijí a rozrůstají se dodnes, jak si ukážeme v následující kapitole.

⁸*Habitation à loyer modéré*

2.2.2 70. léta

V tomto období, poznamenaném také ekonomickou krizí a s ní zhoršujícím se stavem francouzské ekonomiky (oproti předchozímu období kleslo tempo růstu HDP na polovinu), dochází ve Francii k významnému obratu migrační politiky. S masovým příchodem přistěhovalců se setkáváme s prvními závažnými problémy, které s sebou imigranti nesli. Kromě toho, že se snažili využívat francouzského sociálního systému, se také setkáváme s případy násilných projevů proti francouzské společnosti. To vedlo k výrazné změně francouzské migrační politiky. Od této doby se francouzská vláda rozhodla provádět tzv. *immigration choisie*, tedy přistěhovalectví výběrové. Upřednostňovala samozřejmě kvalifikované pracovníky před nekvalifikovanými a zvýhodnění byli „lépe integrovatelní“ Evropané ať už z důvodu sdílení podobného historického vývoje či kvůli náboženství.

Imigrace se v této době stala opravdu významným politickým tématem. Nově zvolený prezident Valéry Giscard d'Éstaing prosazoval zastavení imigrace na francouzské území, výrazně zpřísnil opatření týkající se vstupu do země, podporoval návraty do původních zemí, v případě již usazených migrantů pak podporoval programy na jejich včlenění do společnosti a zaměřil se také na postihy ilegálních přistěhovalců. Pozastavena byla nejen pracovní imigrace, ale také imigrace za účelem slučování rodin. V důsledku kritiky porušování lidských práv ale bylo slučování rodin opět povoleno roku 1975. Roku 1978 přišla vláda s finanční podporou ve výši 10 000F (asi 1 525€ (1999)) pro ty, jež se dobrovolně odeberou do země svého původu, tato metoda se však nesesetkala s předpokládaným úspěchem.

I přes snahy imigraci výrazně omezit se počet přistěhovalců na francouzském území příliš nesnížil a to především z důvodu pokračujícího slučování rodin. Sílily proudy nearabských afrických imigrantů, a jak uvádí Janyška (2006), až 80% přistěhovalců z oblasti subsaharské Afriky se do Francie dostalo mezi lety 1975-1990.

2.2.3 80. a 90. léta

I v následujících letech se ve Francii střídaly restriktivní opatření proti imigraci s uvolňováním situace, v závislosti na tom, jaká strana byla u moci. Roku 1980 vešel v platnost *Loi Bonnet*, tzv. Bonnetův zákon, první modifikace výše zmiňovaného předpisu z roku 1945. Tento zákon se zaměřoval na prevenci ilegální imigrace a poprvé v historii

umožnil nelegální imigranty zadržet a poté vyhostit. V souvislosti s vydáním tohoto zákona se konaly různé protestní akce za podpory sdružení a organizací bojujících proti diskriminaci a rasismu. K uvolnění imigrační politiky ale na jejich základě nedošlo.

Jakmile však v roce 1981 socialista François Mitterand vystřídal Valéry Giscard d'Éstaing, přislíbil zastavit proces vyhošťování dětí imigrantů tzv. imigrantů druhé generace⁹ a návratové programy. Prosadil také opatření, dovolující za určitých podmínek legalizaci pobytu přistěhovalců, kteří doposud byli v zemi ilegálně¹⁰ (Baršová-Barša, 2005). Imigranti, těšící se podpoře, se začali čím dál tím více sdružovat a rozvíjet v zemi svou kulturu.

Roku 1986 byl do funkce předsedy vlády jmenován Jacques Chirac a přistěhovalecká politika opět nabrala restriktivní směr. Opět se přitvrzovalo v oblasti ilegálního přistěhovalectví a bylo omezeno automatické právo dětí imigrantů na získání francouzského občanství. Důležitou roli v tomto období hrál ministr vnitra Charles Pasqua a jeho *lois Pasqua*, zákony omezující především rodinné slučování. Dle statistických údajů byla Pasquova opatření účinná, jak uvádí Guyomar (1999), jestliže v 70. letech přicházelo do Francie z důvodu slučování rodin 50 tisíc osob ročně, počátkem 90. let to bylo 30 tisíc a roku 1996 již méně než 12 tisíc. Uvolnění imigrační politiky přinesl roku 1998 *la loi Chevènement* tzv. Chevènementův zákon. Jeho cílem bylo imigraci organizovat, ne jí zabraňovat.

2.3 Francouzská migrační politika v novém tisíciletí

Rok 2002 byl rokem dalších prezidentských voleb, ze kterých v prvním kole vítězně vyšel Jacques Chirac, spolu s Jean-Marie Le Penem, představitelem Národní fronty (*Front national*). Zmíněná extrémně pravicová politická strana je známá svými anti-imigračními postoji. Vzhledem k 17% podpoře Jean-Marie Le Pena v prvním kole prezidentských voleb byl patrný postoj francouzské společnosti k imigraci. Nutno dodat, že následný vítěz voleb, Jacques Chirac nenechal tento fakt bez povšimnutí a problematice imigrace se během svého funkčního období věnoval (Danielová, 2004).

⁹ Jedná se o děti imigrantů, narozené ve Francii

¹⁰ Bylo vyžadováno potvrzení o tom, že na francouzském území pobývají trvale od 1.1.1981. Do září následujícího roku bylo uděleno asi 100 tisíc povolení

Následující rok předložil tehdejší ministr vnitra Nicolas Sarkozy zákon číslo 2003-1119, tzv. *loi Sarkozy (relative à la maîtrise de l'immigration, au séjour des étrangers en France et la nationalité)*. Jak uvádí Danielová (2004), „Kromě změn v dosavadní imigrační politice zavádí tento zákon do francouzské legislativy také některé směrnice EU a některé mezinárodní dohody týkající se imigrace. Jedná se například o vzájemné uznávání odsunu migrantů, o trestání pomoci nelegálním migrantům, o vytvoření databáze otisků prstů žadatelů o vízum ze zemí, jež nejsou členy EU, a další.“. Tento zákon nejenže zásadním způsobem zpřísnil francouzskou migrační politiku, ale také výrazně omezil práva migrantů.

V oblasti vstupu cizinců na francouzské území zákon posílil kompetence pohraniční policie, rozrostlo se množství důvodů pro zamítnutí žádosti o pobyt v zemi, lhůta pro vyřízení víza byla z 6 měsíců prodloužena na rok. Pobyt cizinců ve Francii byl zjednodušen pro obyvatele EU, studenty a vědecké pracovníky. Ostatním se však pobyt v zemi zkomplikoval. Slučování rodin již není důvodem pro povolení k trvalému pobytu, nyní dotyční získali pouze povolení k dočasnému pobytu, k získání trvalého pobytu je nutné v zemi pobývat nepřerušovaně 5 let oproti předchozím 3 a součástí *carte de séjour* je smlouva o integraci, ve které se žadatel o trvalý pobyt zavazuje začlenit do francouzské společnosti, tzn. kromě ovládnutí francouzského jazyka, si musí osvojit kulturu Francie a hodnoty republiky. Pro zabránění tzv. *fiktivním sňatkům* zákon upravil podmínky pro partnery Francouzů. Ti nyní mohou získat povolení k pobytu až po dvou letech společného soužití (v minulosti to bylo půl roku) a zároveň musí dokázat *fungující manželství*. Tento zákon také omezil právo nemocných imigrantů na pobyt v zemi, jež bylo dříve automatické. Co se týká podmínek pro vyhoštění nežádoucích osob, prodlužuje tento zákon dobu zadržení cizinců před vyhoštěním z 12 na 32 dní. Sporným bodem tohoto zákona bylo zavedení trestu pro osoby a organizace pomáhající ilegálním přistěhovalcům při jejich vstupu a pobytu na francouzském území. Toto opatření postihovalo i některé nevládní organizace a sdružení pro pomoc přistěhovalcům, které následně sepsaly tzv. Manifest provinilých solidaritou, díky kterému jim byly vymezeny podmínky, za kterých lze ilegálním přistěhovalcům beztrestně pomoci (Danielová, 2004).

Roku 2004 byl Dominique Villepinem, tehdejším ministrem vnitra, vytvořen zákoník o vstupu a pobytu cizinců ve Francii a o právu na azyl (CESEDA)¹¹. Zákoník vycházející

¹¹Le code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile

z nařízení^o45-2658, z 2. listopadu 1945, vstoupil v platnost v březnu roku 2005. Jeho regulativní část byla zveřejněna v listopadu 2006 (legifrance.gouv.fr).

Pro zlepšení tvorby migrační politiky byl roku 2005 ustanoven výbor pro řízení přistěhovalectví. Výbor byl složen z klíčových ministrů¹² a jeho hlavním úkolem bylo určit, jakým směrem by se měla ubírat vládní politika v oblasti řízení migračních proudů. Zabýval se jak legálním, tak ilegálním přistěhovalectvím (Baršová, Barša, 2005).

Ani ne tři roky po přijetí zákona 2003-1119, který bojoval především proti ilegální migraci, vláda reformovala pravidla vstupu a pobytu cizinců ve Francii a právo na azyl. Cílem zákona o imigraci a integraci bylo, dle slov Nicolase Sarkozyho, přizpůsobit imigraci ekonomickým potřebám země posunem od imigrace trpěné k imigraci výběrové. Vzniklo nové potvrzení o dovednostech a talentu¹³, vydávané ministerstvem vnitra. Je určeno cizincům, jež prokážou schopnost se „*signifikantním a trvalým způsobem podílet na ekonomickém rozvoji Francie či země, ze které pocházejí nebo přispět (především intelektuálně, kulturně či svými sportovními dovednostmi) k rozkvětu Francie*“ (regard sur l'actualité.fr). Budoucí prezident při obhajování návrhu tohoto zákona uvedl, že tato politika by měla v následujících 30-ti letech zcela změnit tvář Francie, zároveň také zkritizoval absurditu dosavadního systému (Perrault, 2006). The Economist (05/2006) uvádí, že Sarkozy do imigrační politiky nepřinesl nic nového. Pouze následoval politiku jiných zemí jako např. Austrálie, Švýcarska či Velké Británie. I tyto země se přiklánějí k imigraci výběrové, jež může mít pro hostitelskou zemi jistý prospěch.

Roku 2007 byl Nicolas Sarkozy zvolen prezidentem Francouzské republiky. Během svého funkčního období samozřejmě pokračoval v restriktivní migrační politice, kterou nastínil již jako ministr vnitra. Ihned po svém zvolení do prezidentského křesla vytvořil Sarkozy kontroverzní Ministerstvo imigrace, integrace, národní identity a rozvojové

¹² Ministr vnitra, ministr školství vzdělání a výzkumu, ministr obrany, ministr zahraničních věcí, ministr pro zámoří, ministr práce a sociálních věcí, ministr spravedlnosti a ministr pro hospodářství, finance a průmysl

¹³ La carte des compétences et talent

politiky¹⁴. Toto ministerstvo však nemělo dlouhého trvání a v listopadu 2010 bylo rozpuštěno. V listopadu roku 2007 Brice Hortefeux, tehdejší ministr imigrace, představil další návrh zákona na omezení přistěhovalců do Francie¹⁵, úpravu výše zmíněného zákoníku CESEDA. Tento návrh vyvolal ihned po svém představení polemiky především proto, že v případě prokazování rodinné příslušnosti opravňoval použití testů DNA. S určitými modifikacemi byl zákon nakonec přijat¹⁶ (vie-publique.fr). Zákon z roku 2007 o imigraci, integraci a azylu¹⁷ je další úpravou podmínek získání dlouhodobého pobytu pro rodinné příslušníky legálních imigrantů. Podle informací českého Ministerstva zahraničních věcí mohou francouzské instituce v zemi původu imigranta ověřit žadatelovy znalosti francouzského jazyka a francouzských hodnot. V případě, že je uznají za nedostatečné, musí žadatel podstoupit v zemi původu vzdělávací kurz, který trvá přibližně 2 měsíce. Dále musí imigrant, který žádá o víza pro svou rodinu prokázat, že disponuje dostatečnými finančními prostředky na to, aby se mohl postarat o celou rodinu. Podpisem smlouvy o přijetí a integraci rodiny¹⁸ se imigrant zavazuje, že zajistí dobrou integraci členů své rodiny do francouzské společnosti (mzv.cz).

V dubnu 2011 byl dále senátem schválen návrh zákona o imigraci, integraci a francouzské národnosti, který je zaměřen především na boj s ilegální imigrací. Tento zákon prodlužuje dobu zadržení ilegálních imigrantů z 32 na 45 dní, přesto však Francie patří mezi země, s poměrně krátkou dobou možnosti zadržení cizinců (mzv.cz). V prezidentských volbách 2012, zaznamenala stejně jako před deseti lety velký úspěch krajně pravicová Národní fronta, tentokrát však byla její představitelkou dcera Jean-Marie Le Pena, Marine. Ta se v prvním kole těšila podpoře téměř 18% voličů, čímž překonala rekord svého otce z roku 2002 (gouvernement.fr). Nicolas Sarkozy prezidentský post neobhájil a z voleb nakonec vyšel vítězně socialista François Hollande. Ten v oblasti migrační politiky zatím žádné zásadní kroky nepodniknul, ale vzhledem tomu, že 18% francouzských voličů opět nepřímo vyjádřilo

¹⁴ Le ministère de l'Immigration, de l'Intégration, de l'Identité nationale et du Développement. Již pouhý název ministerstva vzbuzoval ve Francii nepokoje.

¹⁵ La loi du 20 novembre 2007 relative à la maîtrise de l'immigration, à l'intégration et à l'asile

¹⁶ Testy DNA nemusí být použity ve všech případech imigrace za účelem slučování rodiny. Zákon byl také doplněn o dodatek, týkající se povinnosti ovládnutí francouzského jazyka.

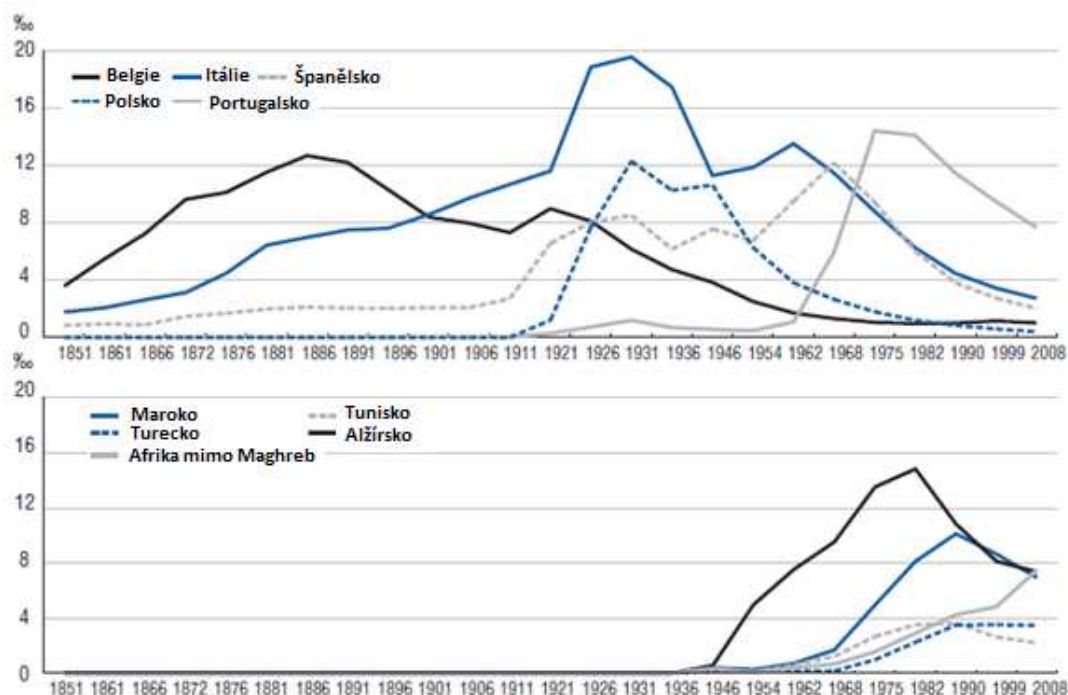
¹⁷ La loi relative à la maîtrise de l'immigration, à l'intégration et à l'asile

¹⁸ Contrat d'accueil et d'intégration pour la famille

podporu anti-imigrační politiky, bude se zřejmě muset aktuální prezident Francouzské republiky otázkou imigrantů dříve či později zabývat. Přestože Francie již není zemí tak masové imigrace, jako jí byla v minulosti, problematika přistěhovalectví je zde stále žhavým tématem.

Následující graf shrnuje poznatky z předchozích stran. Jak vidíme, do meziválečného období šlo především o pohraniční imigranty a imigranty z Polska (prudký nárůst po 1. světové válce) a Portugalska (prudký nárůst v období *Trente glorieuses*). Počet evropských imigrantů začal klesat v období po 2. světové válce s výjimkou Španělů a Portugalců, jejichž počet začal klesat na počátku 70. respektive 80. let. Rostoucí přítomnost imigrantů z Afriky pozorujeme od období po 2. světové válce s výjimkou Alžíránů, jejichž počet narůstá již během 2. světového konfliktu, krizové období v 70. letech pak způsobilo pokles jejich počtu. Přítomnost ostatních maghrebských národností klesala v následujících desetiletích. Naproti tomu počet mimomaghrebských národností má od 90. let rostoucí tendenci i přesto že v tomto období zaznamenáváme snahy o výrazné omezení imigrace. Současné imigranty na francouzském území blíže charakterizujeme v následující kapitole.

Graf 1: Migrační vlny nejpočetnějších národností od roku 1851

Zdroj: INSEE

3 CHARAKTERISTIKA PŘISTĚHOVALCŮ NA ÚZEMÍ FRANCIE

Poté, co jsme analyzovali vývoj migrační politiky na francouzském území, podívejme se nyní na aktuální stav imigrantů ve Francii. Nejprve se zaměříme na jejich počet, původ, potomky a věk, dále zjistíme, kde se ve Francii usazují a jaké je jejich vzdělání. Nakonec se podíváme na to, jak je to ve Francii s ilegální imigrací.

3.1 Počet, původ, potomci a věk přistěhovalců

Jak jsme si ukázali v předchozí kapitole, Francie patří mezi země s dlouhou tradicí imigrace. Za imigranta neboli přistěhovalce je podle definice *Haut Conseil à l'Intégration*¹⁹ považována osoba jiné národnosti než francouzské, která přišla ze zahraničí a usídlila se na území Francie. Francouzi, narození v zahraničí a žijící ve Francii tedy za přistěhovalce považováni nejsou. Statut přistěhovalce je dle této definice trvalý – osoba je započítávána k přistěhovalcům, i když získá francouzské občanství. Zeměpisný původ přistěhovalce je určen podle země, kde se narodil, ne podle jeho národnosti.

Francouzský národní institut pro statistiku a ekonomické studie (*INSEE*) uvádí, že v současné době žije podle této definice na území Francie asi 5,3 milionů přistěhovalců a 6,6 milionů jejich přímých potomků. Těchto 11,9 milionů tvoří asi 19% francouzské populace.

OSN používá mezinárodní definici, podle níž je za přistěhovalce považována osoba narozená v jiné zemi než v té, ve které žije. Dle této definice se ve Francii nachází 7,2 milionů přistěhovalců (11,1% populace), z nichž 5,1 milionů je narozeno mimo Evropskou unii. Francie tak v počtu přistěhovalců zaujímá za Spojenými státy, Ruskem, Německem, Saudskou Arábií a Kanadou 6. příčku ve světovém měřítku.

Následující tabulka s daty *INSEE* z roku 2008 ilustruje rozdělení imigrantů a jejich potomků dle původu. 3. a další generace, stejně jako ilegální migrace nejsou brány v úvahu.

¹⁹ Tuto definici používá při svých výpočtech *INSEE* (Francouzský statistický úřad)

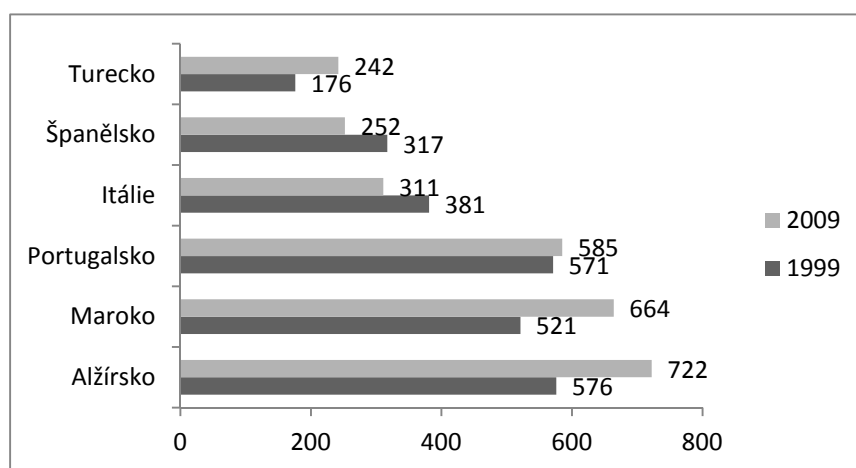
Tabulka 2: Imigranti a jejich potomci dle země původu (v tisících)

Země/region (2008)	Přistěhovalci	2. generace	Celkem	%
Španělsko	257	620	877	7,3%
Itálie	317	920	1237	10,4%
Portugalsko	581	660	1 241	10,4%
Ostatní země EU 27	653	920	1 573	13,2%
Ostatní země Evropy	224	210	434	3,6%
Celkem Evropa	2 032	3 330	5 362	44,9%
Alžírsko	713	1 000	1 713	14,3%
Maroko	654	660	1 314	11,0%
Tunisko	235	290	525	4,4%
Celkem Maghreb	1 602	1 950	3 552	29,7%
Subsaharská Afrika	669	570	1 239	10,4%
Turecko	239	220	459	3,8%
Jihovýchodní Asie	163	160	323	2,7%
Ostatní země Asie	355	210	565	4,7%
Amerika, Oceánie	282	270	452	3,8%
Celkem ostatní regiony	1 708	1 330	3 038	25,4%
Celkem	5 342	6 610	11 952	100,0%

Zdroj: INSEE

Z tabulky vidíme, že nejpočetnější skupinu přistěhovalců tvoří v současnosti Alžířané (14,3%). Ještě na konci 90. let minulého století byla dle dat *INSEE* alžírská imigrace srovnatelná s portugalskou, jak ale vidíme v následujícím grafu s daty z roku 2009, v novém tisíciletí zaznamenáváme i přes snahy o restriktivní migrační politiku výrazný nárůst počtu přistěhovalců z Alžírska, Maroka a Turecka, zatímco počet příchozích z Portugalska se zvyšuje pouze mírně a imigrantů z Itálie a Španělska ubývá.

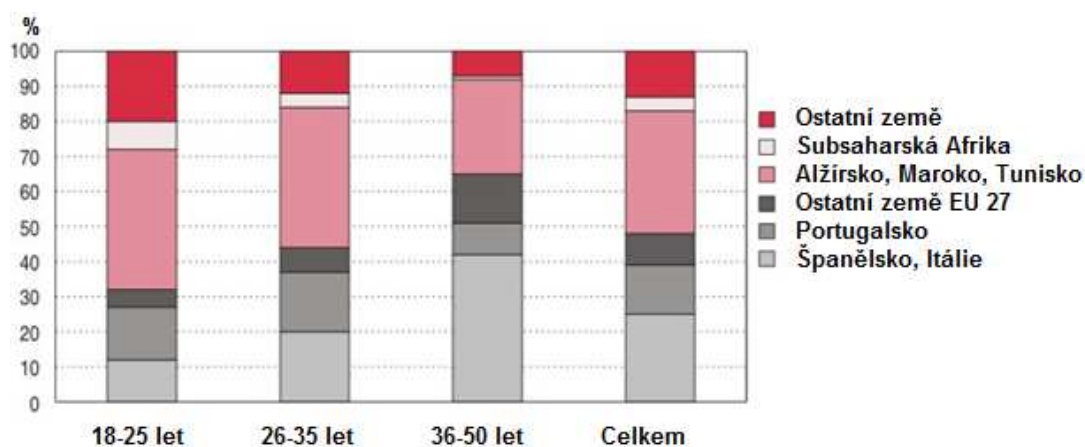
Graf 2: Imigranti dle původu mezi lety 1999 a 2009 (v tisících)

Zdroj: INSEE

Jak jsme viděli v tabulce 2, roku 2008 bylo ve Francii více než 6,6 milionů potomků imigrantů, tedy přes 11% francouzské populace. Z údajů *INSEE* vyplývá, že zhruba polovina potomků přistěhovalců ve věku 18-50 let, tedy asi 1,5 milionu, jsou děti imigrantů, jež přišli do Francie během evropské vlny migrace. Jsou tedy starší: 75% potomků imigrantů, ve věku 46-50 let má rodiče evropského původu, zatímco u 18-20-ti letých se jedná o třetinu. Čtvrtina všech potomků imigrantů je spojena s dávnějšími italskými či španělskými migracemi. 4 z 10, tedy 1,3 milionů potomků přistěhovalců, ve věku 18-50 let má alespoň jednoho z rodičů z Alžírsko, Maroka, Tuniska nebo ze subsaharské Afriky. Celkově má více než polovina potomků imigrantů mladších 30-ti let alespoň jednoho rodiče z afrického kontinentu.

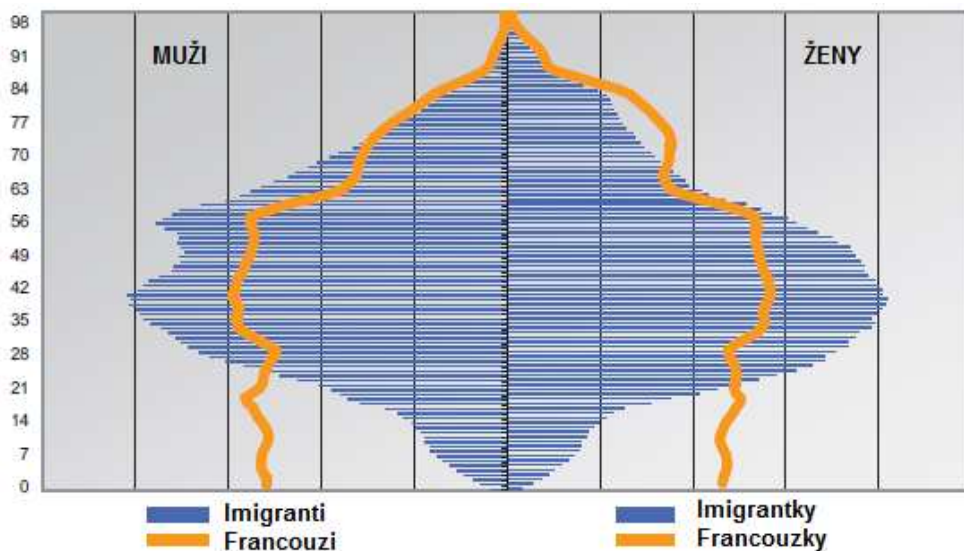
Graf 3: Potomci imigrantů dle věku a země původu jejich rodičů

Zdroj: INSEE

Přechod od pracovní migrace, která byla převážně mužskou záležitostí, k rodinnému slučování během 70. let 20. století, vyvolal rostoucí „feminizaci“ imigrantů. V současnosti je ale podíl imigrujících mužů a žen vyrovnaný. Jak vidíme z následujícího grafu, věk přistěhovalců je vyšší než věk Francouzů, zhruba 3/4 imigrantů jsou v produktivním věku, Mládež je relativně málo početná, jelikož dle definice nejsou děti imigrantů narozené ve Francii považovány za přistěhovalce: mladší 15-ti let tedy představují pouze 5% imigrantů. Podíl 25-60-ti letých je výrazně vyšší (65%) v porovnání s celkovou populací (49%). Průměrný věk imigrantů je podle údajů Ministerstva vnitra asi 45 let, v případě přistěhovalců z EHP je průměrný věk vyšší (52let), u novějších migračních vln z Asie či subsaharské Afriky je naopak nižší (pod 40 let).

Graf 4: Pyramida věku Francouzů a imigrantů 2006

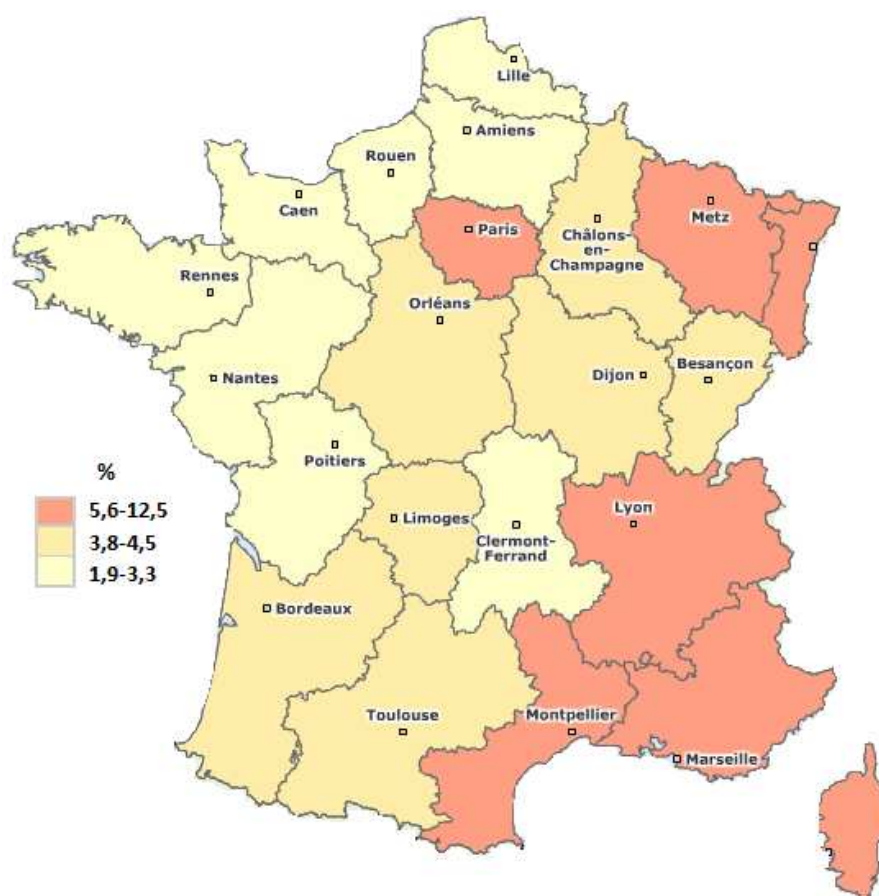

Zdroj: Francouzské Ministerstvo vnitra

3.2 Lokalizace imigrantů na francouzském území

Podíl přistěhovalců na populaci jednotlivých regionů francouzské metropole se region od regionu liší. Jak vidíme v následujícím obrázku, nejvyšší koncentrace přistěhovalců se nachází v regionu hlavního města Ile-de-France (12,9%), následuje Korsika (8,3%) Alsasko (7,6%) a dále regiony Rhône-Alpes (6,4%) a Provence-Alpes-Côte d'Azur (PACA, 6,3%)

Obrázek 2: Podíl imigrantů na regionální populaci (2009)

Zdroj: INSEE

Rozmístění přistěhovalců na francouzském území je dosti nepravidelné. Přistěhovalci se koncentrují v urbanizovaných a průmyslových oblastech, stejně jako v oblastech pohraničních. Dle údajů *INSEE* je většina imigrantů ve Francii soustředěna mezi třemi regiony: Ile-de-France (1,9 milionu), Rhône-Alpes (539 000) a PACA (471 000). Přistěhovalci se poměrně zřídka usazují v západních regionech Francie, ale i tato část země v posledních letech hlásí nárůst počtu imigrantů. Lokalizace imigrantů se též různí dle jejich původu: přistěhovalci původem ze zemí Maghrebu, Afriky a Asie se nejčastěji usazují v Ile-de-France, Rhône-Alpes a PACA, 12% tureckých imigrantů najdeme v Alsasku a 50% Španělů se nachází ve francouzských regionech sousedících se Španělskem.

Co se týká regionálního rozmístění potomků imigrantů starších 18-ti let, Michèle Tribalat a Bernard Aubry ve své studii z roku 2009 uvádí, že jejich největší část (36%) nacházíme

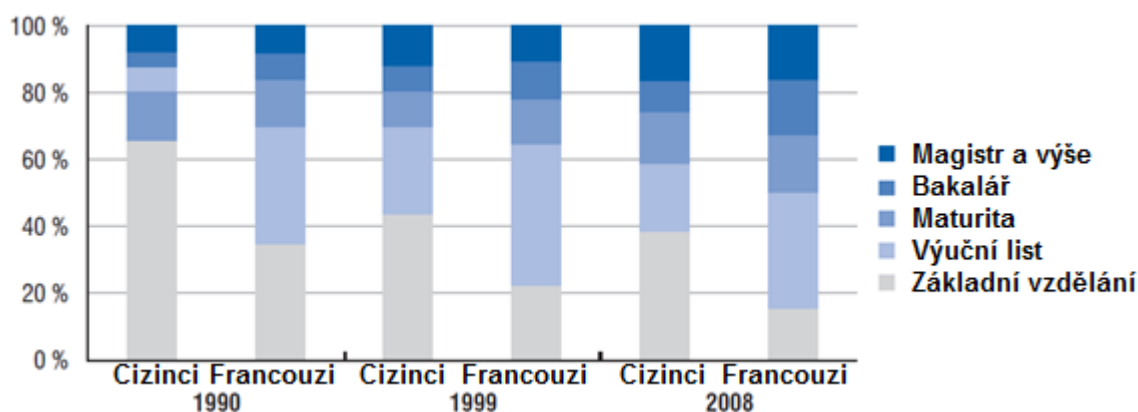
v regionu hlavního města Ile-de-France, dále v Alsasku (23%), PACA (21%) a Rhône Alpes (20%). Jejich rozmístění je tedy velmi podobné rozmístění jejich rodičů. V případě dávnějších migrací původem z jižní Evropy, se dle *INSEE* potomci imigrantů usadili především v regionech blízkých zemím původu jejich rodičů: 58% potomků Italů a Španělů žije na jihu Francie.

3.3 Vzdelanost imigrantů

Loňská studie *INSEE* o stupni vzdělání imigrantů a jejich potomků, vycházející z údajů z roku 2008, nám říká, že 38% imigrantů ve věku 30-49let má pouze základní vzdělání, u Francouzů je to asi 17%. Zároveň jsou však přistěhovalci o něco početnější než Francouzi v případě vysokoškolského vzdělání (Magistr a výše). Ženy imigrantky mají v průměru nižší vzdělání než muži. Stupeň dosaženého vzdělání imigrantů se liší podle země jejich původu: 65% imigrantů z Turecka, 53% Portugalců či např. 42% Maročanů dosáhlo pouze základního vzdělání. Naproti tomu 24-35% imigrantů původem z Evropy (mimo Španělsko a Portugalsko), Asie (mimo jihovýchodní Asii), z Ameriky a Oceánie má vysokoškolské vzdělání (často jde o vedoucí pracovníky).

Během posledních let stupeň vzdělání přistěhovalců neustále roste, stejně jako v případě Francouzů. Jestliže roku 1990 měly 2/3 imigrantů ve věku 30-49 let pouze základní vzdělání, o 18 let později to bylo už jen něco málo přes 1/3. Během stejného období se také zdvojnásobil počet přistěhovalců s vysokoškolským vzděláním. Stupeň dosaženého vzdělání dále závisí také na věku, kdy se přistěhovalci dostali do Francie. Pouze 2% imigrantů ve věku 30-49 let nikdy nestudovalo – v tomto případě se jedná především o imigranty z Maroka a Afriky (mimo Maghreb). Téměř třetina přistěhovalců, kteří se do Francie dostali mezi 11. a 17. rokem života skončila se studiem před odchodem ze země původu. V případě plnoletých je to 81%.

Graf 5: Vývoj vzdělanosti imigrantů a Francouzů mezi lety 1990 a 2008

Zdroj: INSEE

Potomci imigrantů jsou stejně jako jejich rodiče v průměru méně vzdělaní než Francouzi a jejich potomci. Studie *INSEE* o vzdělání imigrantů a jejich potomků, tentokrát vycházející z dat z roku 2010 uvádí, že se vzdělání potomků imigrantů odvíjí od původu jejich rodičů. 75% těch, jejichž rodiče jsou původem ze zemí EU, ukončili svá studia, aniž by složili maturitní zkoušku. Pouze 12% z nich má vysokoškolské vzdělání. V případě potomků imigrantů původem mimo EU má vysokoškolský titul asi 17%, ovšem 21% nedosáhlo více než základního vzdělání. Rozdílem mezi potomky imigrantů a jejich rodiči je to, že v případě potomků jsou vzdělanější ženy.

3.4 Ilegální imigrace ve Francii

Podle údajů českého Ministerstva zahraničních věcí patří Francie mezi státy EU, ve kterých je podíl ilegálních imigrantů nejvyšší. 80% všech imigrantů putujících do EU se usadí v pěti následujících zemích: Španělsko, Itálie, Velká Británie, Německo a Francie. 2/3 imigrantů putujících do Francie pochází z afrického kontinentu. Francie v roce 2010 odhadla počet ilegálních imigrantů na svém území na 200 000 a to podle evidence lékařské péče. Ilegálních imigrantů na francouzském území ale může podle některých studií být až jednou tolik, přesná čísla jsou v praxi těžko zjistitelná.

Podle francouzského Ministerstva vnitra se mezi lety 1998-2002 90% ilegálních imigrantů dostalo do země legální cestou. Ilegálními se stali ve chvíli, kdy vypršela jejich

povolení k pobytu a následně jim byly zamítnuty žádosti o prodloužení pobytu. Současná francouzská migrační politika se na ilegální imigraci zaměřuje jako na jeden ze svých hlavních bodů a snaží se jí zamezovat. Zpřísňuje kontroly hranic a také se zaměřuje na zaměstnávání ilegálních přistěhovalců.

Co se týče zaměstnávání ilegálních imigrantů, jedná se ve Francii o častý jev. Dle francouzského spolku zaměstnavatelů *Ethik* (2009) jsou klíčové sektory francouzské ekonomiky značným způsobem závislé právě na práci ilegálních přistěhovalců a to jak v případě soukromých firem, tak v případě veřejných institucí a pracovních agentur. Ilegální pracovníci jsou přítomni takřka ve všech sektorech francouzské ekonomiky. Vzhledem k tomu, že nejsou chráněni zákoníkem práce, dochází k častému vykořisťování těchto zaměstnanců. Chocholáčková (2011) uvádí, že se francouzské odbory od roku 2008 zapojily do boje proti zneužívání zaměstnanců bez povolení k pobytu. Ilegální imigranti se dnes v případě zneužívání svým zaměstnavatelem mohou obrátit nejen na neziskové organizace, ale také na samotné odbory.

Bývalý ministr vnitra Brice Hortefeux vyčíslil roku 2010 náklady na ilegální imigraci na 2 miliardy euro ročně. Podotkněme, že čím jsou opatření proti ilegální imigraci přísnější, tím se boj s ní stává nákladnější záležitostí. Blíže k nákladům na nelegální imigraci v následující kapitole.

4 VLIV IMIGRANTŮ NA SOUČASNOU EKONOMICKOU A POLITICKOU SITUACI VE FRANCII

Pro zhodnocení vlivu imigrantů na současnou ekonomickou situaci Francie se nejprve zaměříme na ekonomickou aktivitu imigrantů a jejich potomků na francouzském území. Poté se zaměříme na náklady, které imigranti Francii způsobují a v neposlední řadě také na příjmy, které Francii z imigrantů plynou. Připomeňme, že v období *Trente Glorieuses*, tedy v období poválečného růstu, byla Francie častým cílem pracovních migrantů. Názory francouzské společnosti na imigraci v tomto období byly jednoznačně pozitivní, jelikož příjmy z imigrantů (příspěvky na sociální zabezpečení) přesahovaly náklady (sociální dávky). S postupnou změnou skladby příchozího obyvatelstva z pracovních imigrantů na převládající imigraci za účelem rodinného slučování se ale situace změnila. Problematice vyčíslování příjmů a nákladů plynoucích z imigrace se v poslední době začíná věnovat čím dál tím více autorů. Každý z nich ale přichází s jinými výsledky, v této podkapitole si představíme studie dvou nejnámějších autorů zabývajících se touto tematikou. Pro zhodnocení politického vlivu migrantů nejprve představíme přístupy francouzských politických stran k imigraci a poté analyzujeme výsledky prezidentských voleb 2012.

4.1 (Ne)zaměstnanost přistěhovalců

Výzkumy o zaměstnanosti imigrantů provádí pro francouzské Ministerstvo práce a sociálních věcí Ředitelství výzkumných studií a statistiky DARES Analyses²⁰. To ve své publikaci č.077 z října 2012 uvádí, že roku 2011 byly ve Francii 4 miliony imigrantů v produktivním věku, což představuje asi 10% francouzské produktivní populace. 30% z nich je původem ze zemí EU, 31% ze zemí Maghrebu, 15% ze subsaharské Afriky a zbývajících 24% pochází ze zemí mimo EU či z jiného než afrického kontinentu. 2,7milionů z nich jsou ekonomicky aktivní, tedy dle definice Mezinárodní organizace práce, mají či poptávají zaměstnání. Participace imigrantů na trhu práce je v případě mužů porovnatelná s Francouzi. Ženská participace je nižší než v případě Francouzek, ale v posledních letech se zvyšuje. Imigranti v produktivním věku čítají méně mladých ve věku 15-29let (19% oproti 29% u rodilých Francouzů), podíl osob ve středních letech, 30-54 let, je vyšší u imigrantů (62%

²⁰ Direction de l'animation de la recherche, des études et des statistiques

oproti 51%). Podíl seniorů je v obou případech okolo 20%. Míra nezaměstnanosti imigrantů původem ze zemí mimo EU je podstatně vyšší než francouzská. Roku 2011 se blížila 23% v případě přistěhovalců z Maghrebu či subsaharské Afriky oproti 8,5% pro Francouze.

Následující graf znázorňuje míru nezaměstnanosti imigrantů ve věku 25-64 let podle jejich původu.

Graf 6: Míra nezaměstnanosti ekonomicky aktivních imigrantů ve věku 25-64 let podle země původu (2010)

Zdroj: INSEE

Problematikou participace imigrantů na francouzském pracovním trhu se také zabývá například kolektiv autorů z francouzského Centra strategických analýz (CAS). Ten ve své studii z minulého roku uvádí, že ekonomicky aktivní přistěhovalce najdeme ve všech profesích – od těch, které vyžadují vysokou kvalifikaci až po ty, kde není kvalifikace třeba. Nejčastěji jsou však přistěhovalci nájímáni jako dělníci či nekvalifikovaní zaměstnanci, v profesích se středními až vyššími intelektuálními požadavky a na pozicích vedoucích pracovníků najdeme spíše než imigranta rodilého Francouze. Téměř polovina mužů přistěhovalců pracuje na pozici dělníka, jedná se především o Turky, Portugalce a Maročany. Imigranti ze zemí EU (mimo Portugalsko, Španělsko a Itálii) zastávají spíše středně až vysoce kvalifikované pozice.

Studie dále uvádí, že imigranti jsou ve Francii nadměrně zastoupeni v samostatně výdělečných činnostech (tento fakt potvrzují také severské země či Belgie). Díky samostatně výdělečné činnosti mohou imigranti překonat některé nástrahy francouzského pracovního trhu, jako například diskriminaci, problémy při uznávání kvalifikace či jazykovou bariéru. Kromě přistěhovalců původem ze zemí EU jsou samostatně výdělečně činnými Turci nebo například Asiaté. Podnikají především ve stavebnictví, transportu, maloobchodu s potravinami, ve stravování nebo v hotelnictví.

Navzdory tomu, že kvalifikace imigrantů na Francouzském území je poměrně nízká, hlásí CAS v posledních letech nárůst kvalifikovaných přistěhovalců: podíl technických inženýrů, výzkumných a vědeckých pracovníků, informatiků, vedoucích technických pracovníků je vyšší u přistěhovalců z posledních 10 let. Tento fakt bude zřejmě úzce spojen nejen s prosazováním výběrové imigrace před rodinným slučováním, ale také s rostoucí ochotou diplomovaných osob migrovat. Internacionalizované profese, ve smyslu pracovního trhu fungujícího na mezinárodní úrovni, nebo obory, u nichž je vyžadována znalost cizího jazyka jako překladatelství, turismus, umění či vzdělávání – především vysokoškolské, nachází bez problémů své pracovníky z řad imigrantů. Přesto však mezi hlavní pracovní pozice obsazované přistěhovalci patří pozice dělnické.

Stejně jako zbytek populace, pracují i imigranti převážně v sektoru služeb. I když muži imigranti jsou zde oproti Francouzům poměrně méně zastoupeni, ženy imigrantky zde najdeme častěji než Francouzky a to především v úklidových službách nebo jako provozní zaměstnankyně. Pokud na ně narazíme ve finančních či administrativních aktivitách, pak to bude spíše na nižších pozicích.

Yves Breem se roku 2011 ve své studii pro Ministerstvo vnitra zabýval nezaměstnaností potomků imigrantů ve věku 15-24 let. Z jeho výzkumů vyplývá, že míra nezaměstnanosti potomků imigrantů původem ze zemí mimo EHP je zhruba dvojnásobná v porovnání s mírou nezaměstnanosti potomků rodilých Francouzů ve stejném věku a z podobného socioekonomického prostředí. *INSEE* tyto informace potvrzuje a uvádí, že 44% potomků imigrantů – mužů ve věku 15-24 let, jejichž alespoň jeden rodič je původem ze zemí mimo EU, je nezaměstnaných, u mladých mužů s francouzskými rodiči je to 19%. V případě žen ve stejném věku je rozdíl menší: 34% oproti 22%, jak můžeme vidět i v následující tabulce.

Studie *INSEE* dále porovnává míru nezaměstnanosti podle socioprofesionálních kategorií. Potomci imigrantů původem ze zemí EU ve věku 25-64 let jsou na tom s nezaměstnaností podobně jako Francouzi bez přímých migrujících předků. Naopak stejná věková kategorie s rodiči původem mimo země EU je 2-3x častěji nezaměstnaná. Potomci imigrantů původem ze zemí mimo EU se s problémy při hledání zaměstnání setkávají obecně častěji než samotní imigranti. Na otázku proč tomu tak je, neexistuje jednoznačná odpověď. V některých případech mají potomci imigrantů vyšší ambice a nechtějí zastávat stejná zaměstnání jako jejich rodiče, ucházejí se tak o pozice u nichž je vyšší konkurence z řad Francouzů s francouzskými rodiči. Ti bývají často upřednostňováni i přesto, že například absolvovali stejná studia. Samotní Francouzi toto nepovažují za diskriminaci a tvrdí, že při výběru kandidátů přirozeně dávají přednost těm, kteří sdílí jejich kulturu a historii. Potomci imigrantů se však podle průzkumů cítí znevýhodňováni a diskriminováni.

Tabulka 3: Míra nezaměstnanosti ekonomicky aktivních potomků imigrantů ve věku 15-64 let, dle pohlaví a původu rodičů (2010)

			v %
Potomci imigrantů	Celkem	Muži	Ženy
Narození v EU 27	9	8	10
15-24 let	23	21	25
25-64 let	8	7	9
Španělsko	9	9	9
Itálie	8	7	10
Portugalsko	11	9	12
Ostatní země EU 27	9	9	8
Narození mimo EU 27	24	25	22
15-24 let	40	44	34
25-64 let	19	19	18
Ostatní země Evropy	12	11	14
Alžírsko	25	27	23
Maroko	28	28	28
Tunisko	26	27	25
Ostatní země Afriky	26	32	19
Turecko	24	21	27
Kambodža, Laos, Vietnam	16	19	12
Ostatní země	13	15	10
Francouzi	8	8	8
15-24 let	21	19	22
25-64 let	7	6	7

Zdroj: INSEE

4.2 Příjmy a náklady plynoucí z imigrantů

Samotná francouzská vláda podle François Hérana (2012) ještě v roce 2004 považovala vyčíslování nákladů na imigraci za „bezvýznamný krok“. To se v posledních letech změnilo a některá ministerstva si nechávají zpracovat studie této problematiky. Jediné oficiální údaje o imigraci se však týkají prováděné migrační politiky a figurují ve výročních zprávách vlády Parlamentu. Oficiální globální vyčíslení nákladů na imigraci chybí a to proto, že národní účetnictví nerozlišuje poplatníky podle původu. Přesto však existuje několik autorů, kteří se o takové vyčíslení pokusili. Zde si představíme studie dvou z nich. Jejich postupy výpočtu i výsledky se liší, krátce představíme studii X. Chojnického a blíže se pak zaměříme na, dle mého názoru, reálnější studii J.-P. Gourévitche.

Podle studie výzkumných pracovníků francouzské univerzity Lille 2 pod vedením Xaviera Chojnického (2010), vypracované pro francouzské Ministerstvo sociálních věcí pobírají imigranti od státu 47,9 miliard euro a přispívají 60,3 miliardami. Příjmy tedy podle této studie převyšují náklady o více než 12,4 miliard. Nedostatkem studie je však to, že i přesto, že byla vydána roku 2010, při výpočtech pracuje s daty z roku 2005 a poměrně podhodnocenou mírou nezaměstnanosti (5,94%)²¹. I přes zmíněné nedostatky se na tuto studii odvolávají jak některá francouzská média, tak mnozí političtí činitelé, především levicovní.

Věnujme se tedy raději studii Jeana-Paula Gourévitche (2008), která pracuje s aktuálnějšími a reálnějšími daty. Gourévitch zde vyčísluje výdaje francouzské vlády na imigranty do výše 71,76 miliard euro. Největší položku zde zaujímají náklady na sociální zabezpečení imigrantů, které se skládají především z nákladů na zdravotní péči a důchody a dále z podpory v nezaměstnanosti či z rodinných přídavků. Fiskální a společenské náklady pramení z černé ekonomiky, především z nelegální práce, prostituce, padělání a podvodů. Náklady na bezpečnost jsou způsobeny kriminalitou přistěhovalců a jejich potomků. Přistěhovalci dle Gourévitche přináší do francouzského rozpočtu 45,57 miliard euro. Kvůli nízkým příjmům je mnoho imigrantů osvobozeno od daně z příjmu či místních daní, co se ale týče spotřeby, chování imigrantů se příliš neliší od Francouzů a tak od nich vláda získává částku úměrnou jejich počtu na francouzském území. Po porovnání příjmů a výdajů zjistíme,

²¹ roku 2005 míra nezaměstnanosti ve Francii dle údajů INSEE dosahovala 9,3%

že se dle Gourévitche Francie roku 2008 potýkala s deficitem ve výši 26,19 miliard euro. Ten však podle autora neodráží všechny kroky, které vláda v oblasti imigrace podniká. Francie provádí investice a to například ve formě projektů na zlepšení integrace imigrantů a jejich potomků (jazykové kurzy, pozitivní diskriminace) či projekty podpory rozvojových zemí za účelem zpomalení migračních toků do země (odpouštění dluhů, financování rozvojových aktivit, stipendia studentům a další). Tyto investice dle Gourévitche nepřinášejí okamžitý zisk, ale na jejich účinnost bychom měli pohlížet z dlouhodobého hlediska.

Tabulka 4: Výdaje a příjmy francouzské vlády na imigranty (2008)

Povaha výdajů	Částka (v mld €)	Povaha příjmů	Částka (mld €)
Sociální zabezpečení	51,9	Spotřební daně	16,7
Fiskální a společenské náklady	12,78	Daně z příjmu	9,66
Bezpečnost	5,24	Místní daně	6,81
Vzdělání	1,64	Příspěvky na sociální zabezpečení	12,4
Celkem	71,76	Celkem	45,57

Zdroj: J.-P.Gourévitch, 2008

V uplynulých letech se francouzská vláda více soustředí na růst veřejného dluhu a snaží se snížit deficit plynoucí z imigrace. Gourévitch uvádí, že pokud by 11% imigrantů odvádělo daně ve stejné výši jako průměrný Francouz, roční příspěvek imigrantů francouzskému rozpočtu by se zvýšil na 81,425 miliard euro. Pro snížení nákladů na imigranty uvádí následující doporučení:

- Zvýšit příjmy osobám, které nedosahují na národní průměr
- Snížit nezaměstnanost na úroveň bližší národnímu průměru
- Vyvážit poměr pracovní migrace a rodinného slučování a podpořit ekonomicky neaktivní přistěhovalce v hledání práce

Francouzská vláda se vydala těmito cestami -rozvojem obecní politiky, snahami o snižování nezaměstnanosti a upřednostňováním ekonomicky aktivních migrantů. Roku 2008 ale dle Gourévitche bylo příliš brzo na to, aby soudil výsledky této politiky. Gourévitch ve své studii vypočítal, že k dosažení rovnováhy mezi příjmy a náklady na imigranty by bylo nutné vést po dobu devíti let politiku, která by ročně vedla k:

- Jednobodovému poklesu nezaměstnanosti imigrantů
- Jednoprocentnímu zvýšení průměrného příjmu (€konstantní)
- Příchodu 100 000 svobodných pracovních migrantů

Jestliže bylo roku 2008 podle Gourévitche příliš brzo na posuzování úspěšnosti kroků francouzské vlády v oblasti imigrace, posuďme ji nyní. Aktualizace výpočtů, kterou Gourévitch zveřejnil na webu asociace *Contribuables* na konci roku 2012, nově vyčísluje náklady na legální imigraci do výše 88,921 miliard euro a celkové příjmy z legální imigrace na 83,370 miliard euro. Tedy deficit 5,551 miliard euro, k tomu připočítává náklady na ilegální imigraci ve výši 4,445 miliard euro plynoucí především z ilegální práce a příjmy ve výši 1,236 miliard euro především ze spotřební daně. Čisté náklady na imigraci tedy činí 8,76 miliard euro. K těm na rozdíl od roku 2008 Gourévitch tentokrát připočítává ještě investice státu a místních samospráv v oblasti integrační politiky a podpory rozvoje zemí odkud imigranti do Francie proudí, ty vyčísluje na 8,652 miliard euro. Celkové náklady na imigraci ve Francii včetně investic dosahují 17,412 miliard euro ročně, tedy 0,9% francouzského HDP.

Porovnáme-li údaj o deficitu imigrace z roku 2008, tedy 26,19 miliard euro, s údajem z roku 2012, tedy 8,76 miliard euro, zdá se, že kroky, které francouzská vláda v oblasti imigrace v posledních letech podniká, ať už se jedná o zpřísnění podmínek rodinného slučování, výběrovou imigraci či důraz na integraci, jsou poměrně účinné.

4.3 Přístupy hlavních francouzských politických stran k imigraci

V této podkapitole postupně krátce pohovoříme o přístupu jednotlivých francouzských politických stran k imigraci a následně zjistíme, jaké byly volební preference v prezidentských volbách 2012, v oblastech, kde nacházíme nejvíce imigrantů, tedy jak jsme uvedli ve třetí kapitole, v regionu hlavního města Ile-de-France, na Korsice, v Alsasku a v regionech Rhône-Alpes a PACA.

- Socialistická strana – Parti socialiste (PS): Strana aktuálního francouzského prezidenta François Hollanda pohlíží na aktuální prováděnou výběrovou migrační politiku jako na „jednostranný a arogantní koncept rozvoje“. Strana je pro znovuoobnovení možnosti ilegálních imigrantů získat francouzského občanství po deseti letech pobytu v zemi a

odsuzuje fakt, že se přistěhovalci často nachází ve špatném sociálním prostředí. Roku 2009 se strana vyjádřila o prováděné restriktivní migrační politice jako o politice, která vede k mnohým lidským tragédiím (parti-socialiste.fr).

- Unie pro lidové hnutí – Union pour un mouvement populaire (UMP): Hlavními body strany Nicolase Sarkozyho v oblasti imigrace je podpora integrace imigrantů na Francouzském území z důvodu zajištění soudržnosti francouzské společnosti a dále pokračování v kontrole imigrace. Strana podporuje kvalifikovanou pracovní imigraci, imigraci studentů (u studentů především ze třetích zemí podporuje po ukončení studií jejich profesionální rozvoj na území Francie) a snaží se o vyrovnání poměru mezi rodinným slučováním a pracovním přistěhovalectvím (u-m-p.org).
- Francouzská komunistická strana – Parti communiste français (PCF): Francouzská komunistická strana na svých internetových stránkách hlásá zavedení volebního práva pro cizince, posílení boje proti diskriminaci, vytvoření jednotného povolení k pobytu na 10 let, zrušení zadržování ilegálních imigrantů a legalizaci jejich pobytu (pcf.fr).
- Národní fronta – Front national (FN): Tato extrémně pravicová politická strana zobecňuje imigraci do Francie jako přesun chudých z jihu směrem na sever. Projevuje nesouhlas s v minulosti učiněnými kroky v oblasti legalizace pobytu ilegálních imigrantů na Francouzském území. Tyto kroky podle strany byly velice mylným signálem, že je Francie schopna přijmout „všechnu bídu světa“ (frontnational.com).

4.4 Analýza výsledků prezidentských voleb 2012

Jak vidíme, v předchozích odstavcích a jak jsme již naznačili i ve druhé kapitole, přístupy jednotlivých stran k imigraci se liší, levice na imigraci pohlíží mírněji a oproti pravici se ohrazuje proti výběrové imigraci. Pravice naopak imigraci není tolik otevřená a snaží se v oblasti migrační politiky prosazovat restriktivní opatření, což se jí v posledních letech poměrně daří. I přesto, že cizinci na francouzském území zatím nemají volební právo, mnoho imigrantů ve Francii získalo francouzské občanství a s ním i právo volit. V následujících odstavcích se podíváme na to, jak se volilo v prezidentských volbách 2012 v regionech, v nichž je koncentrace imigrantů nejvyšší.

Konkrétně se jedná o regiony Ile-de-France, Korsiku, Alsasko, Rhône-Alpes a PACA. Když se podíváme na regionální výsledky prezidentských voleb 2012, zjistíme, že obyvatelé

všech zmíněných regionů, s výjimkou Ile-de-France, volili v obou kolech pro kandidáta Unie pro lidové hnutí (UMP), předchozího prezidenta, Nicolase Sarkozyho. U regionů Korsika, Alsasko a PACA byla dokonce v prvním kole prezidentských voleb na druhém místě představitelka Národní fronty Marine Le Pen. V případě regionu Ile-de-France je zajímavé podívat se na to, jak se volilo v jednotlivých departementech. Ve všech departementech regionu Ile-de-France, kde podíl imigrantů přesahuje 9%, s výjimkou departementu Hauts de Seine, podpořili jejich obyvatelé svými hlasy kandidáta Socialistické strany François Hollanda. Vezmeme-li v úvahu postoje jednotlivých kandidátů a jejich politických stran k imigraci, představené na předchozí straně, můžeme z těchto výsledků mimo jiné vyvodit postoje obyvatelů jednotlivých regionů či departementů k imigraci. Obyvatelé francouzských regionů Korsika, Alsasko, Rhône-Alpes a PACA zřejmě nesouhlasí se zvýšenou koncentrací imigrantů v regionech a tak volí pro představitele pravice. Situace v regionu Ile-de-France, kde je koncentrace imigrantů nejvyšší, však předchozí tvrzení popírá. Otázkou zůstává, zda v tomto regionu není přítomnost imigrantů tak vysoká, že by imigranti byli schopni výsledky voleb ovlivňovat. Studie na tuto tematiku bohužel ve Francii chybí. Francouzské ministerstvo vnitra však na svých internetových stránkách uvádí, že se rozhodlo podpořit spolupráci s výzkumnými ústavy zabývajícími se volebním chováním.

V následujících tabulkách najdeme výše popsané výsledky druhého kola francouzských prezidentských voleb 2012 v pěti francouzských regionech s nejvyšším podílem imigrantů a v departementech regionu Ile-de-France.

Tabulka 5: Volební preference obyvatelů francouzských regionů s nejvyšší koncentrací přistěhovalců ve druhém kole prezidentských voleb 2012

Region	podíl imigrantů (%)	Hollande	Sarkozy
Ile-de-France	12,5	53,35	46,68
Korsika	8,3	44,13	55,87
Alsasko	7,6	36,6	63,4
Rhône-Alpes	6,4	47,99	52,01
PACA	6,3	42,38	57,62
Průměr		44,89	55,11

Zdroj: Vlastní tvorba na základě údajů Ministerstva vnitra

Tabulka 6: Volební preference obyvatelů regionu Ile-de-France ve druhém kole prezidentských voleb 2012

Departement	podíl imigrantů (%)	Hollande	Sarkozy
Paříž	15	55,6	44,4
Seine et Marne	7,6	49,25	50,75
Yvelines	8,8	45,7	54,3
Essonne	9,2	53,43	46,57
Hauts de Seine	11,5	49,48	50,52
Seine St. Denis	21	53,32	46,68
Val de Marne	12,8	56,48	43,52
Val d'Oise	11,1	53,91	46,09
Průměr		52,15	47,85

Zdroj: Vlastní tvorba na základě údajů Ministerstva vnitra

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo analyzovat vývoj francouzské migrační politiky a charakterizovat imigranty na francouzském území a jejich vliv na ekonomickou a politickou situaci země. Po důkladném prostudování z velké části cizojazyčné literatury a statistických údajů zabývajících se touto tematikou jsme došli k následujícím poznatkům.

V době, kdy ve Francii převládala pracovní imigrace především ze sousedních zemí, případně Portugalska a Polska, tedy do 70. let, souvisely kroky v oblasti migrační politiky spíše s ekonomickou situací země (přelom 18./19. století, krize ve 30. letech, krize v 70. letech a s nimi související opatření - ať už vyhošťování ze země, či povinné upřednostňování domácích pracovníků). V 70. letech se však skladba příchozího obyvatelstva do Francie začala měnit z pracovní imigrace na imigraci za účelem rodinného slučování, plynoucí především z afrického kontinentu. Problematika imigrace se tak stala výrazným politickým tématem, kterým je dodnes. Obecně lze, po popsání kroků provedených v oblasti migrační politiky jednotlivými politickými činiteli říci, že pravicoví političtí činitelé podporovali a podporují v oblasti migrační politiky spíše restriktivní opatření (zprísňování opatření týkající se vstupu do země, podpora návratů do zemí původu, omezování rodinného slučování, trestání pomoci ilegálním přistěhovalcům, posílení kompetencí pohraniční policie, zadržení cizinců před vyhoštěním, vytvoření speciálního ministerstva imigrace, zprísňování podmínek pro získání francouzského občanství, důsledná integrace imigrantů, výběrová imigrace), levicoví naopak migrační politiku uvolňovali a uvolňují (pozastavení návratových programů, legalizace pobytu ilegálních imigrantů, zjednodušení administrativy, kritika výběrové imigrace).

Počet imigrantů a jejich potomků, nacházejících se v současnosti na francouzském území, jsme vyčíslili na 11,9 milionů, tedy asi 19% francouzské populace. Zjistili jsme, že nejpočetnější skupinu přistěhovalců tvoří Alžíráné, jejichž počet se mezi lety 1999-2009i přes snahy o restriktivní migrační politiku poměrně výrazně zvýšil. Co se týče věku, asi $\frac{3}{4}$ imigrantů jsou v produktivním věku, v průměru je imigrantům na francouzském území asi 45 let. Imigranti jsou ve Francii rozmístěni nepravidelně. Nejvíce jsou soustředěni v pěti regionech: Ile-de-France, Korsika, Alsasko, Rhône-Alpes a PACA. Rozmístění potomků imigrantů je podobné jako v případě jejich rodičů. Vzdělanost imigrantů je nižší než vzdělanost Francouzů. Liší se podle původu imigrantů, ale v posledních letech obecně roste.

U potomků imigrantů je vzdělání podobné, rozdílem mezi potomky a jejich rodiči je vyšší vzdělanost žen v případě potomků. Zjistili jsme, že ilegální imigrace je dnes ve Francii velkým problémem a to především kvůli zaměstnávání imigrantů, kterým vypršelo povolení k pobytu. Kromě toho, že je ilegální imigrace pro Francii poměrně nákladnou záležitostí, je další problém také v tom, že ilegální pracovníci nejsou pod ochranou zákoníku práce a tak bývají častými oběťmi vykořisťování.

Při zkoumání vlivu imigrantů na ekonomickou situaci země jsme zjistili, že imigranti představují asi 10% populace Francie v produktivním věku a vyznačují se vyšší nezaměstnaností. Ta se však, stejně jako v případě vzdělání imigrantů, liší podle jejich původu. Míra nezaměstnanosti imigrantů původem ze zemí mimo EU je podstatně vyšší než míra nezaměstnanosti Francouzů. Co se týče profesí, které imigranti zastávají, najdeme je téměř ve všech. Zjistili jsme že, imigranti původem ze zemí EU zastávají spíše středně až vysoce kvalifikované pozice. Imigranti původem ze zemí EU obecně nemají problém se sehnáním práce ve Francii. Stejně tak francouzský pracovní trh nachází v imigrantech pracovníky, které potřebuje. Problémem potomků imigrantů je vysoká nezaměstnanost věkové skupiny 15-24 let s rodiči původem ze zemí mimo EHP, poměrně vysokou nezaměstnaností se však vyznačuje i stejná věková skupina potomků s francouzskými rodiči. I přesto, že potomci imigrantů původem mimo EU absolvovali v mnohých případech stejná studia jako potomci Francouzů, setkávají se častěji s problémy při hledání práce a z tohoto důvodu se cítí být diskriminováni. Při hledání údajů o nákladech na imigraci jsme zjistili, že se touto problematikou ve Francii mnoho autorů z neznámých důvodů nezaobírá. Důvodem bude zřejmě neexistence údajů, potřebných k výpočtům. Přesto se podařilo najít dva autory, kteří se o vyčíslení nákladů na imigraci pokusili. Zjistili jsme, jak se jejich výpočty a výsledky, ke kterým došli, liší.

V poslední části práce jsme se zaměřili na politický vliv imigrantů. Zjistili jsme, že přístupy pravicových a levicových politických stran k imigraci se liší a že počet imigrantů ve francouzských regionech zřejmě mohl mít vliv na výsledky prezidentských voleb 2012, jelikož v regionech, kde je koncentrace imigrantů mezi 6,3-8,3% regionální populace vyhrál obě kola prezidentských voleb představitel restriktivních opatření francouzské migrační politiky Nicolas Sarkozy, z čehož jsme vydedukovali, že obyvatelé těchto regionů zřejmě nejsou s přítomností imigrantů spokojeni. Naopak v regionu Ile-de-France, kde imigranti tvoří

12,5% regionální populace, vyhrál volby socialista François Hollande, z čehož nám vyvstala otázka, zda v tomto regionu není koncentrace imigrantů tak vysoká, že by zde přistěhovalci již měli určitou politickou sílu. Odpověď na tuto otázku se vzhledem k neexistujícím oficiálním dokumentům, které by se touto problematikou zabývaly, nepodařilo najít.

Jak jsme uvedli v úvodu práce, problematika imigrace je ve Francii často diskutovaným tématem. V práci jsme viděli, že přesto, že má imigrace ve Francii dlouhou tradici, francouzská migrační politika se nedá označit za bezchybnou. Ve svých počátcích byla francouzská migrační politika poměrně krátkozraká, jelikož neuvažovala dlouhodobé následky prováděné migrační politiky. Proto chyby plynoucí z této krátkozrakosti vidíme dodnes. Přesto si však myslím, že se Francie v posledních letech vydala v oblasti migrační politiky správnou cestou.

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Migrační vlny nejpočetnějších národností od roku 1851	34
Graf 2: Imigranti dle původu mezi lety 1999 a 2009 (v tisících)	37
Graf 3: Potomci imigrantů dle věku a země původu jejich rodičů	37
Graf 4: Pyramida věku Francouzů a imigrantů 2006.....	38
Graf 5: Vývoj vzdělanosti imigrantů a Francouzů mezi lety 1990 a 2008.....	41
Graf 6: Míra nezaměstnanosti ekonomicky aktivních imigrantů ve věku 25-64 let podle země původu (2010).....	44

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Základní kauzality ovlivňující migraci	22
Obrázek 2: Podíl imigrantů na regionální populaci (2009)	39

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Hlavní imigrační a emigrační země.....	13
Tabulka 2: Imigranti a jejich potomci dle země původu (v tisících).....	36
Tabulka 3: Míra nezaměstnanosti ekonomicky aktivních potomků imigrantů ve věku 15-64 let, dle pohlaví a původu rodičů (2010).....	46
Tabulka 4: Výdaje a příjmy francouzské vlády na imigranty (2008).....	48
Tabulka 5: Volební preference obyvatelů francouzských regionů s nejvyšší koncentrací přistěhovalců ve druhém kole prezidentských voleb 2012.....	51
Tabulka 6: Volební preference obyvatelů regionu Ile-de-France ve druhém kole prezidentských voleb 2012	52

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BARŠOVÁ, Andrea a BARŠA, Pavel. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.

BAUDOUIIN, Pascal. *Rapport d'activité 2010* [online]. 2010[cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <http://www.ofpra.gouv.fr/documents/RA_2010_Ofpra.pdf>

BERNARD, Jean-Patrick. *Atlas national des populations immigrées* [online]. Paris, 2012[cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <<http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Inforessources/Documentation/Etudes/Etudes-et-documents/Atlas-national-des-populations-immigrees>>

BORJAS, G.J. Economic Theory and International Migration. *The International migration review: IMR*. 1989, č. 23. ISSN 0197-9183. Dostupné z: <http://www.dipecodir.it/upload/file/Giannetti/Docs/Economic%20Theory%20and%20International%20Migration_%20Borjas.pdf>

BORREL, Catherine a LHOMMEAU, Bertrand. *Être né en France d'un parent immigré* [online]. Paříž, 2010[cit. 2013-04-18]. INSEE Premiere. Dostupné z: <<http://www.insee.fr/fr/ffc/ipweb/ip1287/ip1287.pdf>>

BOYER, Alain. *L'Islam en France*. Paris: Presses Universitaires de France, 1998. ISBN 2 13 049864 0.

BREEM, Yves. *Infos migrations: Le chômage des jeunes descendants d'immigrés* [online]. 2011[cit. 2013-04-18]. Immigrés et descendants d'immigrés en France. Dostupné z: <http://195.46.203.10/IMG/pdf/infosmigrations_23.pdf>

BREEM, Yves. *Rapport du SOPEMI pour la France* [online]. 2011[cit. 2013-04-21]. Dostupné z: <<http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Inforessources/Documentation/Etudes/Etudes-et-documents/Immigration-et-presence-etrangere-en-France-en-2011>>

CITÉ NATIONALE DE L'HISTOIRE DE L'IMMIGRATION (CNHI). *Le film : deux siècles d'histoire de l'immigration en France* [online]. Paris, 2006 [cit. 2013-04-08]. Dostupné z: <<http://www.histoire-immigration.fr/histoire-de-l-immigration/le-film>>

Code civil [online]. 2013[cit. 2013-04-30]. Dostupné z: <<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=vig>>

DANIELOVÁ, Kateřina. Imigrační politika Francie se zaměřením na současnou situaci. In: *Migraceonline.cz* [online]. Praha, 2004 [cit. 2013-04-09]. Dostupné z: <<http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/imigracni-politika-francie-se-zamerenim-na-soucasnou-situaci>>

DARES ANALYSES. *Emploi et chômage des immigrés en 2011* [online]. 2012 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z: <<http://travail-emploi.gouv.fr/IMG/pdf/2012-077-2.pdf>>

Droit de vote des résidents étrangers. *Parti communiste français* [online]. 2011 [cit. 2013-05-01]. Dostupné z: <http://www.pcf.fr/15079>

EMMERT, František. *Česká republika a dvojí občanství*. Vyd. 1. V Praze: C.H.Beck, 2011, xiii, 116 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-807-4003-837.

Ethic (2009) *Le patronat doit reconnaître le recours aux sans-papiers*, Agence France Presse

ETZO, I. *Internal migration: a review of the literature* [online]. 2008 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/8783/1/MPRA_paper_8783.pdf>

FRANC, Aleš. Soudobé poznatky a teoretické přístupy k migraci. In: *Metodický portál RVP* [online]. 2010 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/9445/soudobe-poznatky-a-teoreticke-pristupy-k-migraci.html/>>.

Francie. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. [cit. 2013-04-19]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/francie/zakladni_informace_o_teritoriu.html>

GUYOMAR, Mattias (1999): *La politique d'immigration française depuis 1945*. In DEWITTE, Philippe (sous la direction de): *Immigration et intégration: l'état des savoirs*. Paris: La Découverte. ISBN 2-7071-2956-9.

HATZIGEORGIU, Andreas. Migration as Trade Facilitation. *B.E. Journal of Economic*. 2010, č. 10.

HÉRAN, François. *Parlons immigration: en 30 questions*. Paris: Documentation française. ISBN 978-211-0087-881.

CHOCHOLÁČKOVÁ, Kristina. *Regularizace migrantů bez oprávnění k pobytu, tzv. sanspapiers, ve Francii* [online]. 2011 [cit. 2013-04-30]. Dostupné z: <http://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/KChocholackova_Regularizace.pdf>

CHOJNICKI, Xavier. *Impact budgétaire de l'immigration en France : une étude de comptabilité générationnelle* [online]. 2010[cit. 2013-05-01]. Dostupné z: <http://congres.afse.fr/docs/2010/637328chojnicky_afse_2010.pdf>

Chronologie: L'histoire de l'immigration en dates. *Vie publique* [online]. 2011 [cit. 2013-04-08]. Dostupné z: <<http://www.vie-publique.fr/politiques-publiques/politique-immigration/chronologie-immigration/>>

Immigration. *Front national* [online]. 2012 [cit. 2013-05-01]. Dostupné z: <http://www.frontnational.com/terme/immigration/>

Immigration. *Parti Socialiste* [online]. 2011 [cit. 2013-05-01]. Dostupné z: <<http://www.parti-socialiste.fr/search/site/immigration>>

Immigration, Intégration. *Union pour un mouvement populaire* [online]. 2012 [cit. 2013-05-01]. Dostupné z: http://www.u-m-p.org/sites/default/files/fichiers_joints/articles/2012-10-23_-_argumentaire_ump_-_immigration.pdf

INSEE. *Cartes thématiques: France par région - population étrangère* [online]. 2012[cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <http://www.statistiques-locales.insee.fr/carto/ESL_CT_cartethematique.asp?nivgeo=REG&indic_id=244>

INSEE. *Dossier de presse* [online]. Paris, 2012[cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <<http://www.immigration.interieur.gouv.fr/Info-ressources/Documentation/Etudes/Etudes-et-documents/Immigres-et-descendants-d-immigres-en-France-Insee-References-Edition-2012>>

INSEE. *Fiches thématiques: Education et maîtrise de la langue* [online]. 2012[cit. 2013-04-18]. Immigrés et descendants d'immigrés en France. Dostupné z: <http://www.insee.fr/fr/ffc/docs_ffc/ref/IMMFRA12_i_Flot3_edu.pdf>

INSEE. *Fiches thématiques: Flux d'immigration* [online]. 2012[cit. 2013-04-17]. Immigrés et descendants d'immigrés en France. Dostupné z: <http://www.insee.fr/fr/ffc/docs_ffc/ref/IMMFRA12_h_Flot2_flu.pdf>

INSEE. *Fiches thématiques: Situation sur le marché du travail* [online]. 2012[cit. 2013-04-18]. Immigrés et descendants d'immigrés en France. Dostupné z: <http://www.insee.fr/fr/ffc/docs_ffc/ref/IMMFRA12_j_Flot4_mar.pdf>

INSEE. *Répartition des immigrés par pays de naissance* [online]. 2009[cit. 2013-04-18]. Dostupné z: <http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&ref_id=immigrespaysnais>

INSEE. *Taux de chômage* [online]. 2012[cit. 2013-04-20]. Dostupné z: <http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?ref_id=COMPDD004>

INSEE. *Vue d'ensemble* [online]. 2012[cit. 2013-04-18]. Immigrés et descendants d'immigrés en France. Dostupné z: <http://www.insee.fr/fr/ffc/docs_ffc/ref/IMMFRA12_b_VE_posfra.pdf>

GOURÉVITCH, Jean-Paul. *Le coût réel de l'immigration en France* [online]. 2008[cit. 2013-05-01]. Contribuables Associés. Dostupné z: <http://www.contribuables.org/wp-content/uploads/2008/03/monographie14_le_cout_reel_de_limmigration.pdf>

GOURÉVITCH, Jean-Paul. *L'immigration en France: Dépenses, recettes, investissements, rentabilité* [online]. 2012[cit. 2013-05-01]. Dostupné z: <http://www.le-cout-de-la-politique-migratoire.fr/wp-content/uploads/2012/11/chiffres-cl%C3%A9s-immigration-11.pdf>

JANYŠKA, Petr: Nemáte nás rádi, bude vás to bolet. In *Dějiny a současnost*, 3/2006. ISSN 0418-5129.

JENNISSEN, R. Causality Chains in the International Migration Systems Approach. *Population research and policy review*. 2007, č. 26. ISSN 0167-5923. Dostupné z: <http://download.springer.com/static/pdf/54/art%253A10.1007%252Fs11113-007-9039-4.pdf?auth66=1360433245_16184a02799638c8d3e02db383f620d4&ext=.pdf>

LEBON, Guy Le Moigne; André. *L'immigration en France*. 5. éd. mise à jour, 25. mille. Paris: Presses Univ. de France, 2002. ISBN 21-305-2770-1.

LOUBETOVÁ, Zuzana (2006): Měli by se Francouzi stydět za svoji historii? In *Dějiny a současnost*, 11/2006. ISSN 0418-5129.

MASSEY, D.S., J. ARANGO, G. HUGO, A. KOUAOUCI, A. PELLEGRINO a E. TAYLOR. Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and development review*. 1993, č. 19. ISSN 0098-7921. Dostupné z: <http://cis.uchicago.edu/outreach/summerinstitute/2011/documents/sti2011-parks-theories_of_international_migration.pdf>

MOCH, Leslie Page. *France*. In BADE, Klaus J a EIJL, Corrie van. *The encyclopedia of migration and minorities in Europe: from the seventeenth century to the present*. 1st English ed. New York: Cambridge University Press, 2011, s. 52-61. ISBN 978-0-521-89586-6.

MEYNIER, Gilbert. *L'immigration algérienne en France: histoire et actualité*. [online]. 2011 [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <<http://www.maghrebemergent.com/economie/78-idees/5925-limmigration-algerienne-en-france-histoire-et-actualite.html>>

NIELSEN, Jorgen. *Muslim immigration after 1962*. New York: Routledge, 2008, s. 151-166. ISBN 0-415-45653-3.

PAVLÍK, Zdeněk a KALIBOVÁ, Květa. *Mnohojazyčný demografický slovník: český svazek*. 2. vyd.. Praha: Česká demografická společnost, 2005, 182 s. Acta demographica, XV. ISBN 80-239-4864-4.

PERRAULT, Guillaume (2006): Les députés adoptent le « contrat d'intégration ». In *Le Figaro*, 5. 5. 2006.

PROCHÁZKOVÁ ILINITCHI, Cristina. Acta oeconomica Pragensia: Vědecký sborník Vysoké školy ekonomické v Praze. *Acta oeconomica Pragensia: Vědecký sborník Vysoké školy ekonomické v Praze*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2010, roč. 2010, č. 6. ISSN 0572-3043.

RÉGNARD, Corinne. *Infos Migrations: La population étrangère résidant en France* [online]. 2009[cit. 2013-05-04]. Dostupné z: <http://195.46.203.10/spip.php?page=dossiers_det_res&numrubrique=232&numarticle=1855>

Résultats de l'élection présidentielle 2012. *Ministère de l'intérieur* [online]. 2011 [cit. 2013-05-02]. Dostupné z: <[http://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult__PR2012/\(path\)/PR2012/index.html](http://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats/Presidentielles/elecresult__PR2012/(path)/PR2012/index.html)>

STOJANOV, Robert. *Globalizace a její výzvy: Migrace jako globální fenomén* [online]. 2006[cit. 2013-02-10]. Dostupné z: <http://projects.osu.eu/igeography/docs/MP_Migrace_jako_globalni_fenomen-final.pdf>

TAYLOR, J.E. Migration. In: DEMENY, Paul George a Geoffrey MCNICOLL. *Encyclopedia of population*. New York: Macmillan Reference USA, c2003, s. 640-644. ISBN 0-02-865679-2.

TEMIME, Émile (1999): La France et ses étrangers, 1789-1945. In DEWITTE, Philippe (sous la direction de): *Immigration et intégration: l'état des savoirs*. Paris: La Découverte. ISBN 2-7071-2956-9.

The Economist, 6. 5. 2006. Vol. 379. Iss. 8476. Europe: Let the skilled come, France and immigration.

VAVREJNOVÁ, Marie. *Migrace obyvatelstva jako faktor ekonomického rozvoje: (zvláště v oblasti Evropské unie a České republiky)*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2011, 79 s. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky), 5/2011. ISBN 978-808-6729-664.